

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Sociální pracovník

AGRESIVITA STUDENTŮ NA STŘEDNÍ ŠKOLE

AGGRESSIVENESS OF STUDENTS AT SECONDARY SCHOOL

Bakalářská práce: 12-FP-KSS-3007

Autor:
Marek Hartman

Podpis:
.....

Vedoucí práce: Mgr. Martina Malá

Počet:

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
68	3	0	16	16	2 + 1 CD

V Liberci dne: 28. června 2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Marek Hartman
Osobní číslo: P10000648
Studijní program: B7508 Sociální práce
Studijní obor: Sociální pracovník
Název tématu: Agresivita studentů na střední škole
Zadávající katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl bakalářské práce: Charakterizovat agresivitu, její druhy, formy, příčiny a projevy, zdůraznit výskyt agresivity ve školství. Zjistit názory a postoje studentů vybrané střední školy k problematice agresivity na střední škole.

Požadavky: Formulace teoretických východisek a předpokladů, příprava průzkumu, samotný sběr dat, analýza a interpretace nasbíraných dat, vyhodnocování dat, stanovení a formulování závěrů, případný návrh opatření.

Metody: Dotazník.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- ČAPEK, Robert, 2008. Odměny a tresty ve školní praxi. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-1718-0.
- FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří, 2009. Sociální patologie. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-2781-3.
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, ŽÁČKOVÁ, Hana, 2010. Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-2697-7.
- KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra, et. al., 2001. Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. 1. vyd. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.
- KREJČOVÁ, Lenka, 2011. Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-3474-3.
- MARTÍNEK, Zdeněk, 2009. Agresivita a kriminalita školní mládeže. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-2310-5.
- PEŠOVÁ, Ilona, ŠAMALÍK, Miroslav, 2006. Poradenská psychologie pro děti a mládež. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 80-247-1216-4.
- ŘÍČAN, Pavel, JANOŠOVÁ, Pavlína, 2010. Jak na šikanu. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-2991-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. Psychopatologie pro pomáhající profese. 4., rozšířené a přepracované vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.
- VÝROST, Jozef, SLAMĚNÍK, Ivan, 2008. Sociální psychologie. 2., přepracované a rozšířené vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-1428-8.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Martina Malá

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

1. dubna 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2013

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 23. dubna 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Agresivita studentů na střední škole

Jméno a příjmení autora: Marek Hartman

Osobní číslo: P10000648

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s Vedoucí bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 28. června 2013

.....

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Martině Malé za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytla při zpracovávání této bakalářské práce. Dále děkuji ředitele gymnázia v České Lípě, za umožnění provedení mého průzkumu. Poděkování patří také mému bratroví, který mi pomohl s překladem anotace bakalářské práce do německého jazyka. V neposlední řadě bych rád poděkoval svým blízkým, zejména své manželce, svému pejskovi a své rodině za to, že se mnou všichni měli dostatek trpělivosti při psaní této bakalářské práce.

V Liberci dne: 28. června 2013

.....

Název bakalářské práce: Agresivita studentů na střední škole

Jméno a příjmení autora: Marek Hartman

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2012/2013

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Martina Malá

Anotace:

Tato bakalářská práce se zabývala problematikou agresivity studentů na zvolené střední škole. Vycházela ze skutečnosti faktického výskytu agresivity ve školství a ze současného stavu českého školství, k tomuto účelu byl vybrán deskriptivní přístup této bakalářské práce. Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké jsou postoje a názory studentů střední školy v České Lípě na výskyt agresivity na jejich škole. Bakalářská práce byla tvořena dvěma stěžejními částmi. Nejprve se jednalo o část teoretickou, v níž byly pomocí rozboru, analýzy a prezentace vybraných odborných zdrojů vysvětleny a objasněny základní pojmy, které souvisí s tématem agresivity, jako byly například druhy a formy agrese či její projevy a příčiny. Druhou velkou částí bakalářské práce byla část praktická, v níž byl použit jako základní výzkumná metoda dotazník. Dotazník na základě distribuce mezi 120 studentů vybrané střední školy zjišťoval, s jakými formami a druhy agrese se dotazovaní studenti setkávají, jaká je frekvence neboli častost výskytu agresivity na jejich škole a také i kdo bývá hlavním iniciátorem agrese. Výsledky mého průzkumu ukázaly, že nejčastějšími vyskytujícími se formami a druhy agrese, byly fyzická a verbální agrese, mezi nimiž nebyl příliš velký rozdíl v procentuálním vyjádření jejich výskytu. Výsledky ukázaly i to, že agresivita se mezi studenty vyskytuje maximálně dvakrát týdně a že častějšími agresory či iniciátory agrese bývají chlapci. Data a informace, které jsem získal díky svému průzkumu, vedly k tomu, že vyústily v navržení konkrétních opatření, jenž jsou prevencí proti výskytu agresivity na školách. Jednalo se zejména o moderní preventivní aktivity pro studenty, vzdělávací kursy pro studenty a také o nové typy volnočasových aktivit studentů. Domnívám se, že největším přínosem této bakalářské práce vzhledem k řešené problematice, by mohlo být zjištění a skutečnost, že i když vedení vybrané střední školy výskyt agresivity studentů ve svém zařízení popírá, je v dnešní době výskyt agresivity mezi studenty ve školství poměrně významným problémem a významným jevem, který bude potřeba řešit a který bude třeba brát v úvahu.

Klíčová slova: agresivita, formy a druhy agrese, iniciátoři agrese, střední škola, agresivita ve školství, frekvence výskytu agresivity, příčiny agresivity, projevy agresivity, studenti střední školy, moderní preventivní aktivity, volnočasové aktivity, vzdělávací kursy

The Title of the Bachelor's Thesis: Aggressiveness of Students at Secondary School

Summary:

This Bachelor Thesis deal with aggressive students at selected secondary school. This Bachelor Thesis was based on the actual occurrence of aggression in education and in the Czech educational system - for this purpose was chosen descriptive approach of this thesis. The aim of this Bachelor Thesis was to find out, what are the attitudes of secondary school students in Česká Lípa on the occurrence of aggression in their school. This Bachelor Thesis consists of two core parts. The first part was a Theoretical Background - in which they were using the analysis - Analysis and presentation of selected professional sources, explained and clarified the basic concepts related to the topic of aggression, such as the types and forms of aggression or its symptoms and causes. The second major part of the Bachelor Thesis was the Practical Part - in which was used as a basic research method - questionnaire method. The questionnaire method was distributed between 120 selected secondary school students to found out, what forms and types of aggression surveyed students encounter, what is the frequency of occurrence or frequency of aggression at school and who is also the main initiator of the aggression at school. The results of my survey shown, that the most frequently occurring forms and types of aggression were physical and verbal aggression - Between them was not much difference in percentage of occurrence. The results shown also, that aggression among students occurs at most twice a week and that more frequent aggressors or initiators of aggression tend to be boys. The data and information - which I gained due to my research, resulted in the design of the specific measures, that are effective in preventing the occurrence of aggression at schools. This mainly relates to modern preventive activities for students, training courses for students and a new types of leisure activities of students. I think the biggest benefit of this Bachelor Thesis due to the issues, could be the fact, that even when management of selected secondary school denies students in the incidence of aggression in its facilities - Today is the incidence of aggression among students in education rather significant problem and a major phenomenon, that will have to deal with and that will be taken into account.

Keywords: aggressiveness, forms and types of aggression, initiators of aggression, secondary school, aggressiveness in education, frequency of aggression, causes of aggression, aggression, secondary school students, modern preventive activities, leisure activities, training courses

Title der Bachelorarbeit: Aggression bei Schülern

Zusammenfassung:

Diese Bachelor Arbeit befasst sich mit den Problemen der Gewaltbereitschaft der Studenten an den von ihnen gewählten Mittelschulen. Sie geht von der Tatsache aus, dass Aggressivität im tschechischen Schulwesen zum Alltag gehört, berücksichtigt den gegenwärtigen Zustand des tschechischen Schulwesens und verwendet deskriptives Vorgehen. Das Ziel dieser Bachelor Arbeit ist es festzustellen, welche Haltungen und Meinungen die Studenten der Mittelschule in Ceska Lipa zur Existenz der Aggressivität an ihrer Schule vertreten. Die Bachelor Arbeit besteht aus zwei Hauptteilen. Im ersten, theoretischen Teil werden grundlegende Begriffe, die mit dem Thema Aggressivität zusammenhängen, durch Analyse und Präsentation gewählter Fachquellen eingeführt und erklärt. Zu diesen Begriffen gehören zum Beispiel verschiedene Aggressionsarten bzw. -formen oder ihre Folgen und Ursachen. Der zweite Teil dieser Bachelor Arbeit ist praktischer Natur. Er verwendet die Umfrage als grundlegende Forschungsmethode. Der unter 120 ausgewählten Studenten der genannten Schule verteilte Fragebogen erhebt, welchen Aggressionsarten und -formen die befragten Studenten an ihrer Schule begegnen, wie oft sie Aggressionen an ihrer Schule erleben oder beobachten und von wem die Aggressionen meistens ausgehen. Die Resultate meiner Umfrage ergab, dass die am häufigsten vorkommenden Formen und Arten der Aggression waren physische und verbale Aggression zwischen ihnen waren nicht viel Unterschied in Prozentpunkten des Auftretens. Die Resultate zeigen weiter, dass es zu aggressiven Vorfällen unter Studenten maximal zweimal in der Woche kommt und dass sie häufig von männlichen Studenten. Die aus meinen Untersuchungen gewonnen Daten und Informationen münden letztlich in einen Vorschlag konkreter Massnahmen zur Prävention gegen aggressives Verhalten an Schulen. Es handelt sich insbesondere um moderne, präventive Studentenaktivitäten, um Schulungen und Kurse mit Ausbildungscharakter und um neue Arten von Freizeitaktivitäten. Ich vermute, dass der bedeutendste Beitrag dieser Arbeit zur Aggressivitätsproblematik die Feststellung und Tatsache sein könnte, dass - auch wenn die Führung der ausgewählten Schule das Vorkommen von Aggressivität unter Studenten in ihrer Einrichtung abstreitet - heutzutage die Aggressivität unter Studenten ein ernst zu nehmendes Problem und Phänomen im Schulwesen darstellt, das es zu lösen gilt und das hohe Aufmerksamkeit verdient.

Schlüsselwörter: Aggressivität, Aggression, Formen und Arten der Aggression, Aggressionsinitiatoren, Aggression in der Erziehung, Häufigkeit und Ursachen der Aggressionen, Gymnasium, Gymnasiasten, moderne und präventive Aktivitäten, Freizeitaktivitäten und Schulungen

Obsah

1 ÚVOD.....	14
2 TEORETICKÁ ČÁST.....	15
2.1 Cíl teoretické části.....	15
2.2 Charakteristika a vymezení agrese a agresivity.....	15
2.3 Typy agrese a agresivity.....	18
2.3.1 Fyzická agrese.....	18
2.3.2 Verbální agrese.....	19
2.3.3 Frustrační agrese.....	20
2.3.4 Emocionální agrese.....	21
2.3.5 Instrumentální agrese.....	21
2.3.6 Tyranizování, obtěžování, šikanování.....	22
2.4 Teorie agrese.....	23
2.4.1 Agrese založená na pudu a instinktu.....	24
2.4.2 Agrese vycházející z frustrace.....	24
2.4.3 Agrese vycházející ze sociálního učení.....	24
2.5 Příčiny agresivního chování.....	25
2.5.1 Situační faktory.....	25
2.5.2 Biologické faktory.....	25
2.5.3 Osobní faktory.....	26
2.5.4 Další faktory, jenž ovlivňují vznik agresivního chování.....	27
2.6 Příčiny vzniku agrese u dětí a mládeže.....	30
2.6.1 Potvrzení funkčnosti agrese.....	30
2.6.2 Nečitelná a špatná výchova.....	30
2.6.3 Vliv počítačových her a videoher.....	33
2.7 Agresivita ve školství.....	34
3 PRAKTICKÁ ČÁST.....	38
3.1 Cíl praktické části.....	38
3.1.1 Vymezení předpokladů průzkumu.....	38
Předpoklad č. 1.....	38
Předpoklad č. 2.....	38
Předpoklad č. 3.....	39
3.2 Použitá průzkumná metoda.....	39

3.2.1 Struktura dotazníku.....	39
3.3 Popis zkoumaného souboru (průzkumného vzorku).....	43
3.4 Průběh průzkumu.....	44
3.4.1 Průzkum v 1. - 4. ročníku vybrané střední školy.....	44
3.4.2 Výsledky průzkumu a jejich interpretace.....	45
3.4.3 Ověření předpokladů průzkumu.....	55
Předpoklad č. 1.....	55
Předpoklad č. 2.....	56
Předpoklad č. 3.....	58
4 ZÁVĚR.....	61
5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	66
6 SEZNAM PŘÍLOH.....	68

1 ÚVOD

Tématem předložené bakalářské práce je agresivita studentů na vybrané střední škole. Téma této bakalářské práce bylo zvoleno s ohledem na to, že agresivita na středních školách, potažmo v celém českém školství, se stala již velice významným a aktuálním problémem, který bude třeba do budoucna řešit.

Cílem praktické části předložené bakalářské práce je zjistit názory a postoje studentů vybrané střední školy k problematice agresivity na jejich střední škole. Cílem teoretické části bakalářské práce je charakteristika pojmů agrese a agresivity, jejich příčin, projevů, druhů a forem a také i zdůraznění výskytu agresivity v českém školství. Předmětem zkoumání předložené bakalářské práce jsou studenti vybrané střední školy v České Lípě, zejména zjišťování jejich názorů a postojů k problematice agresivity na jejich střední škole.

Předložená bakalářská práce vychází z hlavního předpokladu, že se agresivita v českém školství opravdu vyskytuje, má určitou frekvenci výskytu, formu projevu a má i své iniciátory, kteří agresivitu na školách vyvolávají. Pro ověření hlavních předpokladů předložené bakalářské práce byla zvolena metoda kvantitativního průzkumu, který využívá metodu dotazníku. Předložená bakalářská práce je rozdělena do dvou hlavních částí, a to na část teoretickou a na část praktickou.

V teoretické části se autor zabývá vymezením a charakteristikou pojmů agrese a agresivity, jejich příčin, projevů, forem a druhů. Zde je rovněž zdůrazněn fakt výskytu agresivity v českém školství. V praktické části bakalářské práce se autor prostřednictvím vzorku respondentů, který byl tvořen 120 studenty vybrané střední školy v České Lípě, zabývá zjišťováním postojů a názorů dotazovaných studentů k problematice agresivity na jejich střední škole.

Předložená bakalářská práce je určena především pro školské pracovníky a studenty středních škol. Smyslem této předložené bakalářské práce je zejména to, aby poukázala na výskyt agresivity v českém školství a aby se pokusila navrhnout určitá řešení a opatření, jenž by mohla do budoucna pomoci zmírnit tento problém.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Cíl teoretické části

Cílem teoretické části předložené bakalářské práce je definovat základní typy, druhy, formy, projevy a příčiny agrese a agresivity. Zároveň má teoretická část této bakalářské práce za cíl upozornit na výskyt agresivity v českém školství.

2.2 Charakteristika a vymezení agrese a agresivity

Agresivitu a agresi lze vymežit několika způsoby. Dá se říci, že každý autor vymezuje pojmy agrese a agresivity poněkud odlišným způsobem. Tak například Marie Vágnerová vymezuje ve svém díle *Psychopatologie pro pomáhající profese* agresivitu jako určitou tendenci či pohotovost k násilnému způsobu reagování či chování (Vágnerová 2008, s. 757). Pojem agrese definuje Marie Vágnerová jako reálný projev chování, které mívá násilný charakter (Vágnerová 2008, s. 757). Marie Vágnerová ve svém díle vymezuje i to, co to je vlastně agresivní chování. Toto agresivní chování definuje jako porušování sociálních norem, které omezuje a poškozují jak živé bytosti a organismy, tak také i neživé předměty a věci (Vágnerová 2008, s. 757).

Lze tvrdit, že agresivní chování je jednou z možností, jak se může člověk v životě chovat. Někdy mohou agresi v člověku vyvolat vnější podněty. Řada lidí používá agresivní chování k dosažení určitého cíle či dokonce k uspokojení svých osobních potřeb. Často bývá agrese také záměrného charakteru a dokonce může být jejím cílem i fyzický útok a ublížení druhému člověku. Měli bychom však také podotknout to, že existuje pozitivní či jinými slovy řečeno socializovaná forma agrese, jenž se nazývá asertivita. Pomocí asertivity člověk prosazuje sám sebe a své cíle, popřípadě své názory a postoje, a to již uvedeným socializovaným způsobem.

Dalšími autory, kteří definují a charakterizují pojem agrese, jsou Jozef Výrost a Ivan Slaměník, ve své publikaci *Sociální psychologie*. Ti charakterizují agresi velice jednoduchým způsobem, jako záměrné ubližování a způsobování negativních následků. Ještě je velice důležité zdůraznit, že agrese dle nich, je

chování, které vede k poškození a ublížení, respektive k němu může vést a směřovat (Výrost, aj. 2008, s. 267).

Agrese může mít velmi rozmanitou podobu, od fyzického ublížení, přes poškozování majetku, až po psychologické zraňování druhé osoby, jako může být například zesměšňování, urážení, ponižování či vydírání.

Jedním z velice důležitých znaků agrese je to, že bývá chtěná, cílevědomá a záměrná. Dalo by se namítnout, že k ublížení či zranění druhé osoby může dojít i náhodně, avšak takové poškození či ublížení druhé osobě není záměrné, z čehož vyplývá, že se nemůže jednat o agresi. Autoři dodávají k tomuto výše uvedenému znaku agrese i další, a to ten, že jím je i úmysl, pro který jedinec cíleně ubližuje druhé osobě (Výrost, aj. 2008, s. 268).

Jozef Výrost a Ivan Slaměník dále definují také pojem agresivity, a to velmi podobně, jako paní profesorka Marie Vágnerová. Definují ji jako určitou tendenci či projevování tendence chovat se agresivně. Agresivita se dle nich dá chápat jako určitý rys osobnosti a jako pohotovost k tomu, chovat se agresivně (Výrost, aj. 2008, s. 268).

Velmi zajímavým způsobem definuje pojem agresivity Zdeněk Martínek ve svém díle Agresivita a kriminalita školní mládeže. Ten vymezuje agresivitu dokonce jako útočnost či jako postoj k agresi (Martínek 2009, s. 9). Také jeho vymezení pojmu agrese, jako útoku či výpadu, kterým se projevuje násilí vůči určitému objektu, bylo velmi zajímavé a svým způsobem zvláštní.

Slavomil Fischer a Jiří Škoda ve své publikaci Sociální patologie charakterizovali pojem agresivity jako tendenci k útočnému a násilnému jednání, což se velice podobá předešlým definicím ostatních autorů (Škoda, aj. 2009, s. 46). Pojem agrese tyto dva autoři vymezili již jako pouhý projev tohoto násilného a útočného jednání (Škoda, aj. 2009, s. 46).

Dalším autorem, jehož definici pojmu agresivity jsem si vybral do této bakalářské práce, byl Zdeněk Mlčák, ve své publikaci Základy psychopatologie. Ten pojem agresivity definoval také velmi podobně jako ostatní autoři, a to, jako způsob chování, jehož výsledkem je záměrný útok vůči druhému člověku. Zdeněk

Mlčák dokonce tvrdí, že agresivní chování je manifestací touhy po moci či impulzivní reakcí na nějaký frustrační podnět (Mlčák 2003, s. 45).

Velmi zajímavý pohled na pojem agrese a agresivního chování přinesli také Josef Langmeier a Dana Krejčířová ve své publikaci *Vývojová psychologie*. Ti pojem agresivního chování označili jako součást vrozené výbavy, která umožňuje člověku a jiným živým tvorům přežít (Langmeier, aj. 2006, s. 306).

Ilona Špaňhelová ve svém internetovém článku na téma agrese a agresivity dětí vymezuje agresivitu jako chování jedince, které je zaměřeno proti ostatním jedincům a které se projevuje útočností vůči ostatním jedincům. Takovéto útočné jednání má uspokojit některou z potřeb útočníka - potřeba být obdivován, potřeba být první ve skupině (Špaňhelová 2006).

Poněkud svérázně definuje agresivitu Lucia Hlavatá ve svém internetovém článku *Agresivita*. Charakterizuje ji tam jako typ chování, jenž se vyznačuje jako touha projevit se či vyjádřit svůj názor nepřátelským a škodlivým způsobem (Hlavatá 2012). Tato definice agresivity mi přišla opravdu velmi svérázně pojatá.

Po svém vymezil agresivitu i Zdeněk Románek ve svém internetovém článku *Agresivita dětí a šikana*. V širším slova smyslu tam agresivitu označuje jako schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu o dosažení nějakého cíle a schopnost vzdorovat těžkostem (Románek 2012). Také tato definice agresivity mi přišla poněkud zvláštní, ale za to velmi zajímavá.

Takovýmito vymezeními pojmů agrese a agresivity dle jednotlivých autorů bychom mohli pokračovat, ale víceméně se dá říci, že by byla hodně podobná s těmito již nabídnutými vymezeními obou dvou pojmů. Zkrátka, co autor odborné publikace a odborného článku, to různá definice pojmů agrese a agresivity.

Domnívám se a myslím si, že **pro potřeby této bakalářské práce**, zcela postačí definovat pojem agresivity tak, jak ho definovali ve svém díle Jozef Výrost a Ivan Slaměník, což znamená, že ho můžeme definovat jako určitou tendenci či určitý sklon k agresivnímu chování. Myslím si, že toto vymezení a definice pojmu agresivity je výstižné a jednoduché a že definuje pravou podstatu agresivity.

I jejich vymezení pojmu agrese, jako záměrného chování, které ubližuje a způsobuje negativní následky, je **pro potřeby této bakalářské práce** plně dostačující.

Po dlouhé desítky let je agresivita a agrese předmětem zkoumání. Existují dokonce některé teorie agrese. S těmito teoriemi agrese, jenž jsou popsány v dalších částech této bakalářské práce, úzce souvisí vymezení příčin agresivity a také druhů, forem a projevů agrese.

Agresivita a její výskyt ve společnosti je velmi rozšířeným jevem. Ve společnosti se agresivita vyznačuje zejména projevy násilí, kriminality a vedením různých válek.

2.3 Typy agrese a agresivity

Existuje velké množství podob a druhů agrese, jenž mají různé psychologické pozadí a podtext. Agresi můžeme dělit z několika velmi významných hledisek (Výrost, aj. 2008, s. 269).

Dělení agrese z hlediska formy:

Z hlediska formy lze agresi rozdělit na dvě velké skupiny. A to na agresi fyzickou a agresi verbální.

2.3.1 Fyzická agrese

Fyzickou agresi můžeme ještě dále rozdělit na aktivní a pasivní typ (Martínek 2009, s. 29).

➤ Aktivní fyzická agrese

Aktivní fyzickou agresi lze rozdělit také na dvě skupiny, na aktivní fyzickou přímou a nepřímou agresi (Martínek 2009, s. 29).

◆ Aktivní fyzická přímá agrese

Aktivní typ fyzické přímé agrese se vyznačuje zejména takovými projevy, jakou jsou bití oběti či její fyzické ponižování, respektive využití fyzické převahy nad obětí (Martínek 2009, s. 29).

◆ **Aktivní fyzická nepřímá agrese**

Aktivní typ fyzické nepřímé agrese zahrnuje například přihlížení ubližování druhé osobě či najmutí si někoho na vykonání samotného aktu agrese (Martínek 2009, s. 29).

➤ **Pasivní fyzická agrese**

Pasivní fyzická agrese se také dělí na přímý a nepřímý typ (Martínek 2009, s. 30).

◆ **Pasivní fyzická přímá agrese**

Pasivní fyzická přímá agrese se vyznačuje tím, že se někomu brání v dosahování jeho cílů. Jako příklad můžeme uvést ničení předmětů druhého člověka, které potřebuje právě k tomu, aby mohl svých cílů dosáhnout (Martínek 2009, s. 30).

◆ **Pasivní fyzická nepřímá agrese**

Může být například odmítnutí splnění požadavků druhého člověka. Jako příklad lze uvést odmítnutí pomoci postiženému člověku (Martínek 2009, s. 30).

2.3.2 **Verbální agrese**

Verbální agrese se také dělí na aktivní a pasivní typ (Martínek 2009, s. 30).

➤ **Aktivní verbální agrese**

Aktivní verbální agresí také dělíme na přímý a nepřímý typ, stejně jako v případě aktivní fyzické agrese (Martínek 2009, s. 30).

◆ **Aktivní verbální přímá agrese**

Mezi tento typ agrese řadíme projevy, jako jsou nadávky, urážky, slovní ponižování či znevažování (Martínek 2009, s. 30).

◆ **Aktivní verbální nepřímá agrese**

Zahrnuje projevy, jako jsou pomlvy a jejich rozšiřování, případně i intriky, které druhému člověku škodí a ubližují (Martínek 2009, s. 30).

➤ **Pasivní verbální agrese**

Také pasivní verbální agrese dělíme na přímý a nepřímý typ (Martínek 2009, s. 30).

◆ **Pasivní verbální přímá agrese**

Typické pro tento typ agrese jsou projevy naprosté ignorace druhého člověka, například odmítnutí odpovědět na jeho otázku či na jeho pozdrav. V uvozovkách napadený člověk pro agresora de facto neexistuje (Martínek 2009, s. 30).

◆ **Pasivní verbální nepřímá agrese**

Tento typ agrese se vyznačuje především tím, že se nezastaneme někoho, kdo je kritizován a popřípadě i trestán, a to navíc nespravedlivě (Martínek 2009, s. 30).

Dělení agrese dle povahy příčin agrese:

2.3.3 Frustrační agrese

Velmi často bývá agrese způsobena frustrací. Frustrace je jakousi překážkou pro člověka, která mu brání v dosažení vytyčeného cíle. Frustrace ovládá velmi zásadním způsobem emoce člověka a nejčastěji vyvolává v člověku hněv a vztek, který se snaží člověk vybit pomocí agrese a agresivního chování. Člověk se snaží díky agresi překonat a zvládnout svou frustraci. Frustraci může člověku způsobit buď vnitřní překážka, to znamená, že člověk nemá schopnosti něčeho dosáhnout či může frustraci způsobit překážka vnější, například nějaký předmět nebo nenadálá životní situace. Frustrace může být způsobena také vlivem jiných osob (Martínek 2009, s. 33).

Frustrace může vznikat také vlivem přehnaně nadměrné a takzvané rozmazlující výchovy. Ta vede k tomu, že dítě, které je tímto způsobem vychováváno, je zvyklé na to, že mu rodiče odstraní z cesty a ze života všechny překážky. Když je pak takovéto dítě postaveno před složitý životní úkol, dochází u něho k frustraci, kterou se snaží vykompenzovat tím, že na ní reaguje agresivním způsobem. Reaguje tak proto, protože neví, co má v takovéto životní situaci dělat.

Nadměrná, rozmazlující a ochranná výchova ohrožuje vývoj dítěte a především jeho autonomii. Pokračuje-li takováto výchova u dítěte až do pozdějšího věku, zvyšuje to významně jeho úzkostnost (Pešová, aj. 2006, s. 30). Takéto dítě není schopné v životě překonávat překážky a jakákoliv složitá životní situace v něm vyvolává frustraci.

Velmi závisí také na poznávacích schopnostech jedince a zejména na jeho intelektu, protože není-li člověk dostatečně inteligenčně vybaven, reaguje na těžké a frustrující situace agresí. Jeho intelekt mu totiž doslova nabídne agresivní chování jako jedinou adekvátní odpověď na vzniklou frustraci (Martínek 2009, s. 34).

2.3.4 Emocionální agrese

V některých odborných zdrojích se můžeme setkat s vymezením tohoto typu agrese jako s afektivním, hostilním, zlostným, impulzivním či expresivním. Někdy se této agresi také říká horká agrese. Emocionální agrese bývá reakcí na něco, co velmi úzce souvisí se zlostí a s negativním vyladěním vůči někomu nebo něčemu. K tomu, aby člověk takto zlostně reagoval, potřebuje určitý podnět zvenčí. Právě podněty zvenčí vyvolávají reakce, jako jsou zlost a hostilita. Ty se následně transformují do verbálního či fyzického chování a jednání člověka. Velmi důležitým aspektem tohoto typu agrese je to, že bývá spontánní a neplánovaná. Člověk při afektivním jednání není schopen rozumného a logického uvažování, tudíž tento typ agrese velice často vede k tomu, že může dojít ke zranění někoho druhého (Výrost, aj. 2008, s. 269).

2.3.5 Instrumentální agrese

Tato agrese nám slouží k tomu, abychom mohli dosáhnout svých cílů. Je to mezičlánek, pomocí něhož můžeme dosáhnout požadovaného výsledku. U tohoto typu agrese se člověk nechová agresivně, protože by byl pod vlivem zlosti či proto, že by byl vyprovokovaný nějakým vnějším podnětem. V tomto případě jedná člověk agresivně, protože mu to přináší užitek a může dosáhnout potřebného cíle. Tento typ agrese bývá někdy nazýván jako chladný typ agrese. Lze ho ještě rozdělit na žádoucí a nutný typ (Výrost, aj. 2008, s. 269).

➤ **Žádoucí instrumentální agrese**

Jedinec tuto agresi plánuje, jde do ní s chladnou hlavou a má jasně stanovený a vymezený cíl. Často bývá takzvaně naprogramovaná, předem připravená a velmi dobře promyšlená. Agresor chce v tomto případě vědomě naplnit své cíle a své potřeby. Typickým příkladem tohoto typu agrese je bankovní loupež, kdy jde agresorovi o získání finanční hotovosti. To, že při loupeži může někoho zranit, je vedlejším produktem této situace, může se tak stát pod vlivem aktuálních okolností. Hlavním cílem této agrese je ale zisk peněžní hotovosti (Martínek 2009, s. 35-36).

➤ **Nutná instrumentální agrese**

Tuto agresi bychom mohli definovat jako obranu před žádoucí instrumentální agresi. Často se totiž stává, že tento typ agrese prožíváme během našeho života. Nádherným příkladem může být situace, kdy se na nás někdo řítí, chce na nás zaútočit a my přemýšlíme, jak se mu ubránit a jak a co dělat. Proto popadneme první předmět, který máme po ruce a použijeme ho k obraně. Tím jmenovaným předmětem může být například kámen či klacek (Martínek 2009, s. 37).

2.3.6 Tyranizování, obtěžování, šikanování

Tento typ agrese se rozvinul v posledních desetiletích a již se také řadí v současné době mezi základní typy agrese. Jedná se o delší dobu trvající a opakované ubližování druhému člověku. Velmi důležitým aspektem tohoto typu agrese je nerovnost v síle, nebo chcete-li v moci agresora (tyranizátora) a jeho oběti. Oběť se v tomto případě neumí bránit, respektive se nedokáže účinně a adekvátně bránit. Tyranizování většinou nebývá ani provázeno projevy zlosti, protože nebývá vyvolané vnějšími podněty. Je to spíše provokativní typ agrese. Příčinou tyranizování, obtěžování a šikanování může být například demonstrace síly a kontroly nad jinými osobami. Tím se tyranizátorovi zvyšuje jeho sebevědomí. Cílem tyranizování bývá většinou ubližování druhé osobě, ale leckdy pomocí tyranizování agresor dosahuje i svých potřeb a cílů. Těmi mohou být například peníze či sexuální služby (Výrost, aj. 2008, s. 269).

Pavel Říčan a Pavlína Janošová ve své publikaci Jak na šikanu definují šikanování jako ubližování někomu, kdo se nedovede nebo nemůže bránit. Zároveň tvrdí, že se musí jednat buď o jednání opakované nebo i jednorázové, u něhož však hrozí jeho opakování. Svoji definici tito autoři rozšiřují také o tvrzení, že šikanování je ubližování mezi těmi, kteří mají stejné postavení (např. studenti ve škole) a že mezi agresorem a jeho obětí je osobní asymetrický vztah moci (Říčan, aj. 2010, s. 21).

Lenka Krejčová ve své publikaci Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících uvádí, že šikana a tyranizování je jedním z nejfrekventovanějších projevů rizikového chování, víceméně na všech typech škol. Podle ní je problematika šikany úzce spjata s obdobím dospívání, to znamená, zejména s posledními ročníky základní školy a také se školou střední. V tomto období nabývá problematika šikany na intenzitě. Dle Lenky Krejčové je šikana charakterizována jako úmyslné, kontinuální a částečně skryté používání fyzické a verbální agrese proti zvolené oběti, se záměrem způsobit jí utrpení a tím získat psychologickou, společenskou či hmotnou převahu (Krejčová 2011, s. 151).

Michal Kolář ve své publikaci Bolest šikanování: cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách dokonce vymezil pět vývojových stádií šikany. Jsou jimi: **1. zrod ostrakismu, 2. fyzická agrese a přitvrzování manipulace, 3. vytvoření jádra, 4. akceptace norem agresorů ostatními spolužáky ve třídě a 5. dokonalá šikana** (Kolář 2005, s. 11).

2.4 Teorie agrese

Pomocí vymezení jednotlivých teorií agrese se můžeme přiblížit sice univerzálnějšímu a obecnějšímu vymezení příčin agrese, ale každá teorie se i přes tuto skutečnost zabývá různým a odlišným aspektem agrese, tudíž nelze dospět k jednotnému a konkrétnímu vymezení problému příčin agrese a agresivity. Mezi nejdůležitější teorie zabývající se agresí řadíme především agresi založenou na pudu a instinktu, agresi vycházející z frustrace a pak ještě agresi, která vychází ze sociálního učení (Výrost, aj. 2008, s. 270).

2.4.1 Agrese založená na pudu a instinktu

Tato teorie vychází z poznatků etologa Konrada Lorenze. Ten předpokládal, že agrese vzniká na základě instinktu a ne, že vzniká jako reakce na nějaký vnější podnět. Existenci agresivního instinktu lze vysvětlit biologickými důvody, které se týkají ochrany území, obživného pudu a pudu zachování rodu. Konrad Lorenz také předpokládal, že agresivní instinkt je jakousi energií, která by se měla přirozeně uvolňovat a pokud se tomu tak neděje, dojde k tomu, že se tato energie uvolní pomocí náhradního chování. Tím náhradním chováním je míněna právě agrese. V dnešní době je tato Lorenzova teorie agrese již velmi zastaralá, ale můžeme říci, že ovlivnila další teorie agrese (Výrost, aj. 2008, s. 270).

2.4.2 Agrese vycházející z frustrace

Tato teorie předpokládá, že agrese může být jednou z možných reakcí na prožitou frustraci. Nemusí tomu tak být ale vždy. Protože je zcela jednoznačné, že člověk nemusí na frustraci vždy reagovat agresivním způsobem. Základem této teorie je podle řady autorů, jež se touto teorií agrese zabývali, agresivní pud neboli **drive**. Tento pud bychom mohli přirovnat ke stejnému pudu, jako jsou pudy žízně či hladu (Výrost, aj. 2008, s. 271).

2.4.3 Agrese vycházející ze sociálního učení

Podle této teorie je agrese vlastně naučeným sociálním chováním. To znamená, že se jí jedinec učí prostřednictvím procesu sociálního učení. Procesem sociálního učení prochází každý člověk během svého vývoje a během svého života. Již v dětském věku se dítě učí v procesu sociálního učení chování od dospělých, respektive, od svých rodičů. To, jak se rodiče chovají, dítě odpozoruje a snaží se to napodobit. Když poté dítě vidí, že mu naučené chování přináší splnění jeho cíle, začne ho využívat častěji. Naopak, pokud by dítě za své naučené chování neboli v našem případě za agresi, bylo potrestáno, bude se již bát toto chování používat dále a s největší pravděpodobností by ho již neopakovalo (Výrost, aj. 2008, s. 272).

2.5 Příčiny agresivního chování

Důvod, proč agrese a agresivní chování vzniká, bývá ovlivněn různými faktory. Některé faktory dokonce působí na člověka současně, což může zvyšovat intenzitu agresivního chování.

2.5.1 Situační faktory

Tyto faktory lze také nazvat **averzivními podněty**. Ty vyvolávají v člověku stav fyzické a duševní nepohody, popřípadě hostilitu a negativismus.

Mezi averzivní podněty patří například **provokace, frustrace, bolest, afekt, nepohoda, špatná nálada** a také **stres**. Nejvíce člověka vyprovokuje k agresivnímu chování útok druhé osoby, a to jak útok fyzický, tak i útok verbální. Napadená osoba téměř vždy reaguje protiútokem. Jinými slovy, napadená osoba reaguje způsobem, jakým byla napadena. Velmi zajímavé je, že reakce na útok člověka druhým člověkem (obrana) není považována za negativní agresi, neboť byla vyprovokována a je tudíž považována za přípustnou agresi. Člověka může k agresivnímu chování donutit i několik dalších podnětů a okolností, které v něm vyvolají nepohodu. Z tohoto hlediska je velmi citlivým faktorem setrvávání či **pobyt člověka v prostředí s vysokou či zvýšenou teplotou**. Vliv vysoké teploty poměrně silně zvyšuje hostilitu člověka, a to ho v řadě případů aktivuje tak, že se chová agresivním způsobem (Výrost, aj. 2008, s. 274).

2.5.2 Biologické faktory

Biologických vlivů, které ovlivňují chování člověka, je poměrně velké množství. Nejvíce s agresivním chováním souvisejí zejména vlivy, jako jsou **biochemické procesy, dědičnost a fungování nervového systému**. Jelikož má fungování nervového systému vliv na agresi, je nasnadě, že agresi řídí, stejně jako chování, určité identifikované oblasti nebo části mozku.

Jako příklad lze uvést děti s poruchou pozornosti - ADD a děti s poruchou pozornosti a hyperaktivitou – ADHD. Tyto děti mívají totiž sklon k afektivním výbuchům, které mohou vést až ke slovní či fyzické agresi. Takto postižené děti si

v řadě případů ani neuvědomují, že udělaly něco špatného a že se chovaly nevhodně (Jucovičová, aj. 2010, s. 46).

Dalším velmi důležitým biologickým faktorem, který má vliv na agresi, je **dědičnost**, respektive vrozené předpoklady člověka. Agresivní chování člověka může také ovlivňovat přítomnost některých látek v krvi. Vliv na vznik agrese má z tohoto pohledu zejména **alkohol** a také **nízký obsah cukru v krvi**. Nedostatek cukru v krvi může dokonce agresivitu zvyšovat. Velmi zajímavým aspektem, který má také vliv na agresivní chování, je mužský hormon **testosteron**. Z toho plyne, že častěji bývají agresivnější muži, než ženy. Ale toto pravidlo nemusí být vždy pravdivé, protože agresi a agresivitu ovlivňuje celá řada dalších faktorů (Výrost, aj. 2008, s. 275).

2.5.3 Osobní faktory

Dokonce několik osobních faktorů ovlivňuje to, zda se člověk chová či nechová agresivně. Jedním z velmi významných faktorů z tohoto úhlu pohledu, je takzvaná **zvýšená aktivační úroveň**. Zjednodušeně řečeno, lidé, kteří mají vysokou aktivační úroveň, pociťují nutkavou potřebu něco udělat. Také lidé, kteří jsou pod tlakem, mají zvýšenou pravděpodobnost, že se budou chovat agresivním způsobem. Se zvýšenou aktivační úrovní mohou souviset různé okolnosti, které provokují agresi a díky nimž se člověk chová agresivně. Z těchto okolností provokujících agresi můžeme jmenovat například působení **hluku** při práci či **práci při vysokých teplotách** (Výrost, aj. 2008, s. 276).

Dalším důležitým faktorem, jenž silně ovlivňuje agresi, je emoce, která se nazývá **zlost**. Díky zlosti vzniká jeden z druhů agrese, a to **agrese afektivní**. Můžeme konstatovat, že zlost je jednou z nejčastějších příčin afektivní agrese. Zároveň však musíme také podotknout, že zlost musí něco vyvolat, sama od sebe nevzniká a nepřichází. Zlost bývá nejčastěji způsobena nějakým druhem vnějšího podnětu, kterým může být například působení vnějšího prostředí na člověka či averzivní podnět, což je podnět, který agresi doslova a do písmene vyvolává. Někdy se zlost může objevit také s dalšími příčinami agrese (Výrost, aj. 2008, s. 276-277).

Třetím faktorem, který má také velký vliv na vznik agrese a agresivního chování, je **poznávání**. Na základě poznávání, respektive poznávacích procesů, by se člověk měl ve společnosti adekvátně chovat. Jinými slovy se dá říci, že by se měl chovat kompetentně, to znamená, vhodným způsobem. Proto, aby se člověk choval adekvátně vzhledem k aktuální situaci, musí projít **třemi druhy myšlenkových procesů**. V počáteční fázi je podstatné a důležité, jak člověk pochopí, případně, jak **dekóduje informace**, které jsou na něho vysílány. Ve druhé fázi **se** člověk na základě toho, jak pochopí a rozkóduje informace, které jsou na něho vysílány, **rozhoduje** o tom, **jak bude** na vzniklou situaci **reagovat** a jak se bude chovat. Jinými slovy se rozhoduje o odpovědi na danou situaci. Ve třetí a poslední fázi se člověk díky tomu, jak se rozhodne na vzniklou situaci reagovat, podle toho chová. Člověk **uskuteční** svou **odpověď** na vzniklou situaci podle toho, jak se předtím rozhodl na základě rozkódování informací, které na něho byly vysílány. Pokud člověk provede chybně jednu z výše uvedených fází těchto myšlenkových procesů, tak to velmi značně zvyšuje pravděpodobnost, že se bude chovat agresivně (Výrost, aj. 2008, s. 277).

Podle mého názoru je asi vůbec nejdůležitější ze všech fází to, jak člověk informace, které jsou na něho vysílány, pochopí a jak je rozkóduje. Domnívám se totiž, že když člověk chybně pochopí podněty a vůbec celou vzniklou situaci, rozhodne se pro odpověď nebo pro jednání či chování, které je chybné a naprosto neadekvátní. Proto si myslím, že je velmi důležité, aby člověk co nejlépe rozkódoval informace, které jsou na něho vysílány.

2.5.4 Další faktory, jenž ovlivňují vznik agresivního chování

Faktory, které jsou uvedené v následujícím textu, spíše agresi a agresivní chování ve většině případů tlumí a snižují. Neplatí to však ve všech případech, protože ne vždy funguje schopnost člověka, která by díky působení těchto faktorů tlumila jeho agresivní chování (Výrost, aj. 2008, s. 278).

➤ Alkohol a drogy

Alkohol a drogy snižují schopnost tlumení nevhodného chování člověka. Alkohol není v tomto případě spouštěčem agresivního chování, ale díky svému působení zvyšuje pravděpodobnost výskytu agresivního chování, protože redukuje

a snižuje strach člověka, narušuje jeho poznávací schopnosti a zvyšuje psychickou a fyzickou aktivaci člověka (Výrost, aj. 2008, s. 278).

➤ **Deindividuace**

Deindividuace neboli stav, kdy se člověk cítí v nějakém seskupení lidí anonymní a jen velmi těžce identifikovatelný, velmi ovlivňuje to, zda člověk bude jednat agresivně či nikoliv. Člověk se v seskupení lidí cítí nejen anonymně, ale také se odpoutává od sociální kontroly. Proto se pak chová agresivním způsobem. Jinými slovy se dá říci, že se chová tak, že porušuje sociální normy. Pokud ale člověk podléhá sociální kontrole a nemůže se od ní odpoutat, chová se v souladu se sociálními normami, protože chce být konformní a zároveň nechce být potrestán. Z hlediska deindividuace je důležité, jak člověk sám sebe vnímá a jak si sám sebe uvědomuje. Člověk si sám sebe a své chování uvědomuje jak ze strany jiných lidí, což znamená to, jak ho vnímají druzí, tak si sám sebe uvědomuje i ze svého osobního hlediska. V takovém případě člověk pracuje se svými vjemy, názory, myšlenkami, pocity a chováním. Deindividuace ve většině případů vede k agresi, která se vyznačuje poškozením či zraněním druhé osoby, respektive vede k agresi, která má formu fyzického násilí (Výrost, aj. 2008, s. 278-279).

➤ **Vliv sociálního prostředí na agresi a agresivitu**

Sociální prostředí má významný vliv na výskyt agresivního chování. Člověka ovlivňuje nejen celá společnost, ale i malé sociální skupiny, ve kterých je členem. Sociální prostředí, ve kterém člověk žije, ovlivňuje významně nejen sociální chování člověka, ale ovlivňuje také způsob, jakým člověk žije. Podstatné je také to, jakým způsobem se chovají lidé jako celek neboli jinými slovy, jak se chová celá lidská společnost. Důležité jsou samozřejmě i normy, vzorce chování, tradice a zvyky, kterými se celá lidská společnost řídí (Výrost, aj. 2008, s. 279-280).

Velký význam ve vztahu k agresi a agresivnímu chování člověka má domácí prostředí člověka neboli jeho rodina, ve které žije. Díky rodině se člověk socializuje a učí se v ní požadované a očekávané vzorce chování. Neméně významné ve vztahu k agresi je také prostředí školní, protože zejména vliv vrstevníků má nezpochybnitelný dopad na chování člověka ve školním prostředí.

Velmi často se stává, že člověk se chová agresivně hlavně kvůli tomu, že je k tomu donucen či vybídnut svými vrstevníky (Výrost, aj. 2008, s. 280).

Dle Blahoslava Krause a Věry Poláčkové se začínají vrstevnické skupiny formovat a také fungovat až během školní docházky. S přibývajícím věkem členů těchto skupin jejich vliv roste. Největším nebezpečím členů vrstevnických skupin jsou cíle těchto skupin. Ty se mohou pohybovat od cílů zcela pozitivních až k cílům, které jsou asociální či přímo antisociální (Kraus, aj. 2001, s. 132-133). Vrstevnickými skupinami s takovými cíli bývají party, bandy a gangy. Ty mají na člověka velký vliv, protože, pokud chce být jejich členem, musí dodržovat vnitřní pravidla těchto skupin. To může být jedním z důvodů vzniku agresivního chování u dětí a mládeže.

V posledních letech začíná hrát významnou roli ve vztahu k agresivnímu chování také vliv masmédií. Velký vliv na vznik agresivního chování má nejen televize, ale také Internet a videohry, případně ještě i počítačové hry. Internet se v posledních letech stal obrovským fenoménem, s jehož pomocí lze agresivní chování šířit velmi jednoduše a doslova masově (Výrost, aj. 2008, s. 280).

Mediální násilí často slouží jako návod k tomu, aby se člověk choval agresivním způsobem. Pomocí masmédií se snadno rozšiřují různé druhy agresivního chování. Řada lidí se navíc díky masmédiím nechá snadno ovlivnit a snaží se napodobit takové chování, jenž je jim pomocí masmédií prezentováno. Významně ovlivňují masmédiá také vnitřní naladění člověka vůči svému okolí. Často vzniká díky vlivu mediálních informací v člověku hostilní a nepřátelské vyladění vůči svému okolí a vůči celé společnosti, což se pak v řadě případů projevuje vznikem agresivního chování. Díky mediálnímu násilí se citlivost člověka vůči agresivnímu chování značně snižuje (Výrost, aj. 2008, s. 280).

Domnívám se, že díky tomu, že člověk vidí násilí a agresivní chování v médiích, kde je ho v poslední době až příliš, stávají se někteří lidé velmi agresivními, protože se snaží takovéto chování napodobit. Následně se pak chovají vůči svému okolí velmi agresivně. Leckdy to bývá ještě podpořeno hostilním a negativním postojem těchto lidí vůči svému okolí.

2.6 Příčiny vzniku agrese u dětí a mládeže

Mezi hlavní příčiny vzniku agrese u dětí a mladistvých patří především potvrzení funkčnosti agresivního chování, nečitelná a špatná výchova a vliv informačních a komunikačních technologií (především počítačových her a videoher).

2.6.1 Potvrzení funkčnosti agrese

Tento pojem se dá vysvětlit poměrně jednoduchým způsobem. Jde o to, že některé děti využívají agrese k tomu, aby prosadily své cíle a aby dosáhly svého. Někdy pomocí agrese ostatní děti zastrašují. Důležité v tomto ohledu je, že pokud jim takovéto chování prochází a učitelé, vychovatelé a rodiče jej akceptují a tolerují, tak se takovéto děti a mladiství v tomto chování posilují a jsou si vědomé své síly a převahy nad ostatními dětmi. Následně se zbavují zábran a strachu z hrozícího trestu. Je pak téměř nasnadě, že v pozdějším dospívajícím věku či případně v dospělosti se z těchto dětí a mladistvých stávají jedinci, kteří inklinují k sociálně patologickému typu chování, respektive k násilnému chování a někdy až ke kriminálnímu chování (Martínek 2009, s. 67).

2.6.2 Nečitelná a špatná výchova

Vzhledem k tomu, že některým dětem se potvrzuje, že agresivní chování jim takzvaně nese ovoce a pomocí tohoto chování prosazují své cíle a zájmy, je potřeba, aby výchova jak rodičů, tak i učitelů a vychovatelů, byla jasná a zřetelná. Jinými slovy je třeba, aby rodiče, vychovatelé a učitelé vymezili tresty za to, když se dítě bude chovat nevhodným a agresivním způsobem. Zkrátka, dítě by mělo vědět, kde jsou hranice agresivity, kam až může ve svém chování zajít a co si může dovolit. Navíc by mu také mělo být jasné, co bude následovat, bude-li se takto chovat opakovaně. Jinak řečeno, jaký trest bude hrozit, bude-li se tak chovat.

Když rodiče, vychovatelé a učitelé nevychovávali dítě dobře, jejich výchova je závislá na jejich náladě a momentálním rozpoložení, je to pro dítě nečitelné, protože neví, na čem je. Často se totiž stává, že když mají například rodiče či učitelé dobrou náladu, i velký průšvih dítěte je brán jako prohřešek menšího

rázu. Naopak, když je nálada rodičů a učitelů špatná, i malý přestupek v chování je hodnocen jako velmi významný problém a přečin (Martínek 2009, s. 67).

Proto si myslím, že rodiče, učitelé a vychovatelé by měly mít s dětmi a s mládeží jasně nastavená a daná pravidla, kam až mohou ve svém chování zajít. Jinými slovy bych chtěl říci, že rodiče, učitelé a vychovatelé by měli také tato pravidla dodržovat za každé situace a za každé nálady, protože se podle mého názoru před dětmi jinak shazují a děti se následně cítí velmi nejistě. Často totiž agresivita dětí a mladistvých bývá zapříčiněna tím, že jednou jim je něco povoleno a jindy je jim to zase naopak zakázáno. Byť se jedná třeba o stejnou věc. Pro děti a mladistvé je následně velmi obtížné rozeznat hranice vhodného a nevhodného chování. Pokud se děti a dospívající cítí nejistě, tak to podle mého názoru pouze podporuje jejich vnitřní napětí vyvolává to v nich agresi.

Velmi smutnou skutečností je také to, že nečitelná a špatná výchova dětí a mládeže nevede pouze k agresivnímu a nevhodnému chování, ale velice často bývá důvodem toho, že se děti a mládež potýkají s jinými, a to především sociálně patologickými problémy. Těmi bývají hlavně záškoláctví, útěky z domova, lži, podvody či případně i krádeže. Děti a mládež s takovýmito sociálně patologickými problémy bývají velmi často trestané, což může významnou měrou ovlivňovat jejich sklon k agresivnímu chování (Martínek 2009, s. 68).

Velmi pozoruhodným jevem se v poslední době stává to, že nevhodná výchova se objevuje v rodinách, které na první pohled fungují. Bohužel tomu však tak není, protože hlavně v posledních desetiletích, respektive v posledních dvaceti letech, se objevují rodiny, kde oba rodiče upřednostňují především svou pracovní kariéru před výchovou svých dětí. Jedná se o rodiče, kteří podnikají a na děti díky svému pracovnímu vytížení a pracovnímu nasazení nemají téměř žádný čas. Navíc také v tomto případě je jejich výchova závislá na momentální náladě a na tom, jak se jim pracovně daří či nedaří. Děti však nejsou schopné rozpoznat, kdy měl rodič pracovně úspěšný den a kdy ho naopak neměl. Rodiče si bohužel neuvědomují to, že dělají ve výchově velmi závažné chyby a děti tím mohou zásadním způsobem poznamenat. Sice je zabezpečí materiálně a koupí jim vše, co jim na očích vidí, ale vůbec se nezajímají o jejich ostatní, zejména psychické potřeby. Další chybu rodiče udělají ve chvíli, kdy se školní prospěch a především

chování dětí rapidně zhorší. Rodiče místo toho, aby s dětmi komunikovali o nastalém problému, děti trestají a zakazují jim některé věci, popřípadě je i bijí. To je ale největší chyba, kterou mohli rodiče dětí udělat. Děti neví, na čem jsou a místo toho, aby jim rodiče pomohli, tak je trestají (Martínek 2009, s. 68).

To v dětech zanechává podle mého názoru velké psychické šrámy, které podporují to, že děti mají sklony chovat se agresivním a nevhodným způsobem.

Je potřeba zmínit také skutečnost, že i učitel může výchovně špatným a nečitelným způsobem působit na děti a mládež. Jeho chyby se projevují především tím, že známkuje a hodnotí děti podle své momentální nálady, což je pro děti opět velmi špatné, protože neví, kde udělaly chybu. Také učitel totiž jeden den bývá velmi přísný a trestá a špatně známkuje i ty nejmenší prohřešky a chyby dětí. Jiný den naopak zase chyby a špatné chování dětí přehlíží a třeba i velké prohřešky toleruje. Děti se cítí z tohoto postoje učitelů zmatené, protože neví, kde jsou hranice vhodného a nevhodného chování. Leckdy to v nich vyvolává pocity nespravedlnosti a příkoří. Takováto výchova učitelů může zásadním způsobem ovlivňovat postoje dětí, které mohou vyústit až ve vyvolání agresivního chování (Martínek 2009, s. 68).

Myslím si, že je důležité, aby učitel nastavil dětem jasné a srozumitelné hranice chování a známkování, ve kterých se bude držet. Myslím si, že učitel nemůže někoho hodnotit či nemůže hodnotit nějaké chování jen na základě své momentální nálady. Domnívám se, že hodnotit a známkovat někoho podle nálady není vůbec objektivní. Já zastávám názor, že je lepší hodnotit člověka a jeho činy, i když jsou špatné, s určitým odstupem času, protože pak není rozhodnutí ovlivněno negativní náladou a negativními emocemi. Proto také učitel by měl prohřešky dětí a mladistvých, jenž se chovají agresivně, hodnotit s odstupem času, aby se podíval na problém a na přestupek dětí z úplně jiného úhlu pohledu. Teprve pak, s chladnou hlavou, lze někoho hodnotit. Okamžité hodnocení situace by mohlo vést k rozhodnutí učitele, které by mohlo děti zásadním způsobem ovlivnit. Pokud je dětem špatným a unáhleným rozhodnutím ukřivděno a ublíženo, vyvolává to v nich sklony k agresivitě.

2.6.3 Vliv počítačových her a videoher

Hlavně v posledních cca dvaceti letech zaznamenaly velký boom nejružnější počítačové hry a videohry. Tyto hry vytváří jejich autoři za účelem co největšího se přiblížení realitě. To se projevuje zejména v grafické podobě těchto her. Z vlastní zkušenosti musím přiznat, že je někdy opravdu velmi těžké rozlišit počítačovou realitu od té skutečné. Někdy bývají záměry autorů těchto her velmi šlechetné. Lze se setkat s počítačovými hrami a videohrami, které jsou velmi zábavné a nezanechávají na dětech a na mládeži žádné psychické stopy. Z těchto her bych mohl uvést například hry se sportovní tematikou, které vedou děti a mládež spíše k soutěživosti.

Bohužel vedle těchto počítačových her a videoher se objevují také další, s úplně jinou tematikou a zaměřením. Jedná se především o hry bojové, popřípadě válečné. Zejména v případě her bojových jde v první řadě o to, abychom jakýmkoliv možnými prostředky protivníka zlikvidovali a zničili. Je tudíž téměř jasné, že tyto hry bývají plné agresivity a agresivního chování postav, které jsou hlavními hrdiny těchto her. Děti a mládež, kteří tyto hry velice rádi hrají, bývají těmito hrami natolik unešeni a vtaženi do děje, že v některých případech jen velmi těžko rozeznají rozdíly mezi realitou opravdovou a realitou počítačovou. Díky tomu, že jen velmi těžko děti a mladiství rozeznávají realitu počítačovou od reality opravdové a díky tomu, že se snaží napodobit to, co v oněch počítačových hrách vidí a chtějí si to také zkusit, stávají se děti a mladiství agresivními. Velkým problémem však je, že když po vzoru počítačové hry někomu ublíží, neuvědomují si, že člověk nemá k dispozici několik životů, tak jako postavička z oné počítačové hry. Postavička z počítačové hry se z agresivního napadení oklepe, v nejhorším případě má k dispozici ještě další životy. Pro normálního člověka však může mít agresivní napadení fatální důsledky, v lepším případě může být poškozeno jeho zdraví, v horším případě může být ohrožen jeho život. Velmi špatný vliv na děti a mládež mají taktéž válečné počítačové hry, které také podle mého názoru podporují vznik agresivního chování. Ve válečných počítačových hrách jde také především o úplné zneškodnění a zničení protivníka s použitím jakéhokoli typu zbraně. I dojmy z válečných počítačových her si mladiství chtějí vyzkoušet v realitě, a proto jednají kriminálním způsobem. Hlavní problém tohoto jednání opět tkví v neschopnosti rozpoznat a oddělit realitu

počítačovou od reality opravdové. Kriminálně jednající jedinci mohou v lepším případě poničit pouze něčí majetek, v horším případě mohou někomu ublížit na zdraví či mohou ohrozit jeho život.

Na základě výše uvedených skutečností se domnívám, že by bylo dobré zamyslet se nad vhodností některých počítačových her a videoher pro děti a mládež. Myslím si, že tvůrci počítačových her a videoher by se měli zaměřit především na takové hry, které mohou být pro děti a mládež nějakým způsobem užitečné. Mám na mysli například sportovní počítačové hry a videohry, které mohou děti naučit soutěživosti a úcty k druhému člověku.

Vůbec nejlepším řešením by však bylo vyplnit dětem a mladistvým volný čas takovým způsobem, aby měli co nejméně času na hraní počítačových her a videoher. Domnívám se, že by bylo dobré přesvědčit děti a mládež, aby se věnovaly sportovním nebo zájmovým činnostem a aktivitám, které naplní jejich volný čas. Jen tak můžeme předcházet tomu, aby mládež trávila většinu svého volného času u počítačových her a videoher. Jedině tak můžeme u dětí a u mládeže pracovat na redukci jejich agresivního chování a jednání.

2.7 Agresivita ve školství

Střední škola je asi nejvýznamějším zařízením, které pomáhá rodičům vychovávat jejich dospívající děti a je mezníkem mezi dětstvím a dospělostí. Střední škola má připravit dospívající studenty nejen na další vzdělávání na vysoké škole či na výkon jejich budoucí profese, ale má se také podílet na tom, aby se dospívající děti mohly bez problémů začlenit do společnosti dospělých. Proto je důležité, aby střední škola působila na dospívající studenty také co se týče sociálního hlediska a aby vytvořila studentům možnost sociální opory, díky níž mohou zvládnout velmi složité období dospívání a následně i vstup do světa dospělých (Krejčová 2011, s. 9-10).

Z tohoto důvodu je podle mého názoru důležité, aby při výchově dospívajících studentů škola úzce spolupracovala s jejich rodiči. Jejich spolupráce by měla být vzájemně provázaná, protože jen díky vzájemné spolupráci rodičů a školy může dospívající jedinec překonat nástrahy, které ho během dospívání čekají. Jednou

z největších nástrah dospívání a přechodu do dospělosti je vliv školního prostředí na dospívajícího studenta, které ho může nutit k tomu, aby se choval agresivně.

Je naprosto neoddiskutovatelné, že agresivita se mezi školní mládeží a mezi dospívajícími studenty v posledních letech vyskytuje čím dál tím častěji. Jinými slovy se dá říci, že agresivita na středních školách je v poslední době poměrně běžným a častým jevem. Samotné Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále v textu jen MŠMT) nemůže výskyt agresivity na středních školách a ve školství jako celku, nijak popřít.

Je patrné, že agresivita je jevem, proti němuž bojovat bude velice těžké a složité. Je obtížné určit viníka toho, proč se agresivní chování ve školství vyskytuje. Asi nejjednodušším řešením tohoto problému je svalit veškerou vinu za to, že se studenti a žáci škol chovají agresivně, na pedagogické pracovníky (Čapek 2008, s. 151).

Myslím si, že velký díl viny za to, že žáci a studenti jednají agresivně, mají také jejich rodiče, kteří zanedbávají jejich výchovu a nevěnují výchově svých potomků tolik času, kolik by měli. Bývají často tolik pracovně vytížení, že na své děti zkrátka nemají čas a nechávají je růst takzvaně jako dříví v lese. Zároveň se přikláním i k názoru, že učitelé a pedagogičtí pracovníci opravdu nesou určitý díl viny za to, že se studenti uchylují k agresivnímu chování. Podílí se na tom především svoji špatnou a nečitelnou výchovou a známkováním podle momentální nálady.

Celá řada učitelů vede výuku takovým stylem, který je pro studenty naprosto demotivující. Učitel dělá největší chyby tehdy, pokud nepřistupuje ke všem studentům stejně a má na každého studenta jiný metr. Studentům samozřejmě nepřidá ani takové vedení výuky, které v nich vyvolává obavy a strach. Velkým problémem bývá také špatná komunikace mezi učiteli a studenty, která bývá narušena především častou nadřazeností učitelů nad studenty. Je více než zřejmé, že všechny tyto věci vyvolávají mezi studenty na středních školách mimo strachu a obav také nejistotu, která často vyústí až k agresivnímu chování studentů. Učitelé se ani mnohdy nesnaží pochopit svět studentů a slepě a násilně nutí studentům své normy, měřítko a hodnoty (Čapek 2008, s. 151).

Jak již bylo zmíněno v jedné z předešlých částí této kapitoly, MŠMT si je dobře vědomo toho, že agresivita studentů středních škol je v současnosti velmi aktuálním problémem. Má podle mého názoru stoupající tendenci. Je zřejmé, že MŠMT se bude muset touto problematikou zabývat a bude ji muset nějakým způsobem řešit. MŠMT také veřejně přiznává, že agresivita zejména studentů středních škol každoročně stoupá a studenti jsou ve svém agresivním chování ochotní zajít čím dál hlouběji. V posledních letech se objevují dokonce i případy, kdy studenti napadli učitele nebo někoho z pedagogických pracovníků.

Z těchto výše uvedených důvodů se snaží MŠMT podniknout různá opatření, kterými se pokouší zmírnit a snížit rostoucí agresivitu studentů na středních školách.

Jedním ze zajímavých návrhů MŠMT je případné zavedení smlouvy mezi školou a rodiči dítěte, jenž by měla upravovat chování žáků a studentů ve výuce. Rodiče by podpisem takovéto smlouvy převzali větší odpovědnost za chování svého dítěte ve škole. Smlouva by dle Josefa Dobeše z MŠMT měla zabránit neustále rostoucí agresivitě žáků a studentů a učitele by měla ochránit před postihem za případné tresty (Deník Referendum 2010).

Domnívám se, že by však bylo daleko vhodnější, snažit se najít důvod a příčinu toho, proč se studenti chovají agresivně a proč agresivita na středních školách a ve školství jako celku stoupá, než podnikat nějaká bezhlavá opatření, která agresivitu stejně ze škol nevymytí a neodstraní. Agresivita ve školství se podle mého názoru vyskytuje z určitého konkrétního důvodu. Proto si myslím, že je důležité přijít celé věci takzvaně na kloub a pro vyřešení této problematiky je třeba znát příčiny a důvody agresivity, která se na středních školách vyskytuje. Pouze za tohoto předpokladu se dá problematika agresivity na středních školách řešit a dají se vymezit konkrétní opatření, která mohou být účinná.

Navíc si také myslím, že výše uvedený návrh MŠMT hodně závisí na tom, zda-li budou chtít rodiče problémových dětí se školou spolupracovat či nikoliv. Pokud chtít nebudou, navrhovanou smlouvu nepodepíší a nikdo je k tomu donutit nemůže.

Agresivita se podle mého názoru objevuje v celém školství obecně, to znamená, že se nejedná jen o agresivní chování studentů středních škol. Agresivita a agresivní chování se dle mého názoru totiž staly daleko častějším jevem i na školách základních. Tam především na druhém stupni, ale v posledních letech se agresivní chování objevuje také na prvním stupni základních škol. Myslím si, že agresivita v mateřských školách je jevem, který se téměř neobjevuje.

Já se domnívám, že například speciální kursy a školení pro učitele a pedagogické pracovníky, které by se týkaly agresivity, agresivního chování a zvládání agresivních žáků a studentů, by mohly být dobrou cestou ke zmírnění této problematiky.

Myslím si, že školení či specializované kursy by mohly pedagogickým pracovníkům ukázat cestu a postup, jak se zachovat a jak reagovat na situaci, kdy se setkají s agresivitou žáků a studentů. Na základě zkušeností a poznatků nasbíraných díky těmto programům by mohli pedagogičtí pracovníci vědět, jak agresivního studenta uklidnit či jak jeho agresivní chování omezit nebo třeba i zastavit. Když by pedagogičtí pracovníci získávali takovéto zkušenosti v boji proti agresivitě, mohli by odhadnout, jak se agresivní student může zachovat nebo by mohli díky těmto zkušenostem agresivnímu chování žáků a studentů na školách dokonce zabránit nebo předcházet.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

Hlavním tématem předložené bakalářské práce je agresivita studentů na středních školách. Hlavním úkolem předložené bakalářské práce je provedení průzkumu mezi studenty střední školy, díky kterému by měly být zjištěny názory studentů na problematiku agresivity na jejich střední škole. V předchozím textu byly uvedeny teoretické aspekty k tomuto tématu, zejména byly vymezeny druhy, formy a příčiny agrese a agresivity.

Praktická část bakalářské práce se zabývá průzkumem mezi studenty střední školy, konkrétně střední školy ve městě Česká Lípa. Následně se pak praktická část bakalářské práce zabývá také vyhodnocením provedeného průzkumu.

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části bakalářské práce je zjistit pomocí metody dotazníku názory a postoje studentů vybrané střední školy k problematice agresivity na jejich střední škole. To znamená, zjistit jejich informovanost o výskytu agresivity na jejich střední škole, dále zmapovat častost výskytu agresivity, její nejrozšířenější formu a hlavní iniciátory agresivity na vybrané střední škole.

3.1.1 Vymezení předpokladů průzkumu

Před provedením samotného průzkumu jsem si zvolil následující tři předpoklady, abych mohl zodpovědným a pečlivým způsobem provést samotný průzkum.

Předpoklad č. 1

Předpokládám, že se agresivita bude na vybrané střední škole dle studentů vykytovat maximálně 2x do týdne.

Předpoklad č. 2

Předpokládám, že hlavními iniciátory agresivity na vybrané střední škole budou podle studentů v nadpoloviční většině chlapci.

Předpoklad č. 3

Předpokládám, že více jak ze dvou třetin bude mít podle studentů agresivita podobu fyzického útoku.

3.2 Použitá průzkumná metoda

Pro získání potřebných údajů byla do bakalářské práce zvolena metoda dotazníku. Cílem dotazníku bylo zjistit názory a postoje studentů vybrané střední školy k problematice agresivity na jejich střední škole a na základě získaných odpovědí tak ověřit platnost výše stanovených tří předpokladů mého průzkumu.

Použitý dotazník je složen celkem z 18 otázek, 15 otázek se přímo týká problematiky agresivity na vybrané střední škole, zbylé 3 otázky jsou informativního charakteru a slouží ke zjištění základních sociodemografických údajů a tím pádem k popisu průzkumného vzorku (jedná se především o věk a pohlaví studentů a ročník jejich studia).

Výsledky šetření pomocí dotazníku jsem následně zpracoval do tabulek a slovního shrnutí. V případě ověření stanovených předpokladů jsem z důvodu větší přehlednosti a hlavně z důvodu názornosti zvolil formu znázornění výsledků pomocí koláčových grafů.

3.2.1 Struktura dotazníku

V dotazníku, jenž stal základním zdrojem získaných dat pro mou bakalářskou práci, byly použity dva základní typy otázek, a to otázky uzavřené a otázky otevřené. Po vlastní úvaze jsem se rozhodl do dotazníku vložit 9 uzavřených otázek a 9 otázek otevřených. Celý dotazník jsem koncipoval jako anonymní.

Respondentům předložený dotazník obsahoval tyto otázky:

Otázka č. 1

Jaké je Vaše pohlaví?

a) muž

b) žena

Otázka č. 2

Jaký je Váš věk?

Otázka č. 3

Z jakého jste ročníku?

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.
- d) 4.

Otázka č. 4

Setkal/a jste se na této střední škole někdy s agresí?

- a) ano
- b) ne

Otázka č. 5

Je dle Vašeho názoru na Vaší střední škole agresivita častá?

- a) ano
- b) spíše ne
- c) ne

Otázka č. 6

Jak často se dle Vás agresivita na Vaší střední škole vyskytuje?

- a) 1x za týden
- b) 2x za týden
- c) každý den
- d) maximálně 3x do měsíce

Otázka č. 7

Myslíte si, že na Vaší střední škole jsou agresivnější chlapci nebo dívky?

a) chlapci

b) dívky

Otázka č. 8

Setkal/a jste se na Vaší střední škole s agresivním chováním žáků vůči učitelům?

a) ano

b) ne

Otázka č. 9

Byl/a jste na Vaší střední škole někdy svědkem agresivity chlapců vůči dívkám?

a) ano

b) ne

Otázka č. 10

Stal/a jste se na Vaší střední škole někdy obětí agrese?

a) ano

b) ne

Otázka č. 11

Pokud jste se stal/a obětí agrese na Vaší střední škole, jakou měla podobu?

a) verbální útok

b) fyzický útok

c) šikana

Otázka č. 12

Stal/a jste se někdy na Vaší škole svědkem či obětí šikany?

a) ano

b) ne

Otázka č. 13

Stal/a jste se někdy sám/sama agresorem?

a) ano

b) ne

Otázka č. 14

Jakou podobu měla Vaše agrese?

a) verbální útok

b) fyzický útok

c) šikana

Otázka č. 15

Co Vás vedlo k této agresi?

a) útok jiné osoby

b) frustrace (něco mě naštvalo)

c) negativní emoce (špatná nálada)

d) dosažení nějakého cíle

e) jiný důvod - prosím uveďte jaký:.....

Otázka č. 16

Měl/a jste někdy chuť na Vaší škole někoho uhodit?

a) ano

b) ne

Otázka č. 17

Co Vás vedlo k tomu, že jste měl/a chuť někoho na Vaší střední škole uhodit?

- a) frustrace (něco mě naštvalo)
- b) negativní emoce (špatná nálada)
- c) agresivita druhé osoby (někoho jiného)
- d) jiný důvod - prosím uveďte jaký:.....

Otázka č. 18

Uhodil/a jste či ublížil/a jste někdy někomu na Vaší střední škole?

- a) ano
- b) ne

3.3 Popis zkoumaného souboru (průzkumného vzorku)

Průzkumu se zúčastnili studenti střední školy (gymnázia) ve městě Česká Lípa. Všichni dotázaní studenti a studentky jsou studenty 1. až 4. ročníku gymnázia ve městě Česká Lípa. Informace o věkovém složení, pohlaví a počtu vybraných studentů z jednotlivých ročníků jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1 Věkové složení, pohlaví a ročník studentů střední školy

Věk	Počet studentů	Pohlaví	Počet studentů	Ročník	Počet studentů
15 - 16 let	53	chlapci	73	1.	33
17 let	40	dívky	47	2.	29
18 let	20	xxxxxxx	xxxxxxx	3.	31
19 a více let	7	xxxxxxx	xxxxxxx	4.	27
Celkem	120	Celkem	120	Celkem	120

Jak nastiňují údaje ve výše umístěné tabulce, nejčastější věkovou kategorií studentů, jenž byli v rámci mého průzkumu osloveni, je věk v rozmezí 15 - 16 let a největší počet oslovených studentů je z prvního ročníku vybrané střední školy.

3.4 Průběh průzkumu

Pro níže prezentovanou interpretaci získaných dat bylo velmi vhodné znát okolnosti, jenž se týkaly samotného průběhu průzkumu v jednotlivých ročnících, abychom měli komplexnější a celistvější představu o provedeném průzkumu.

3.4.1 Průzkum v 1. - 4. ročníku vybrané střední školy

Průzkum v 1. ročníku vybrané střední školy proběhl dne 12. září 2012. Uskutečnil se v době od 13:00 do 13:45 hodin. Byl uskutečněn v pro studenty přirozeném prostředí, tedy v jejich učebně. Osloveno bylo 36 studentů. S vyplněním dotazníku souhlasilo však pouze 33 studentů, zbylí 3 studenti nechtěli předložený dotazník vyplnit z důvodu jejich neochoty. Průzkum ve 2. ročníku vybrané střední školy proběhl o týden později, dne 19. září 2012. Uskutečnil se v době od 14:00 do 14:45 hodin, a to opět v učebně. Osloveno bylo původně 32 studentů. S vyplněním dotazníku souhlasilo 29 studentů, zbylí 3 studenti se nemohli na vyplňování předloženého dotazníku podílet, jelikož je pedagogický pracovník pověřil jiným školním úkolem. Průzkum ve 3. ročníku vybrané střední školy byl realizován dne 26.9.2012 od 14:15 do 15:00 hodin. Osloveno bylo 31 studentů. S vyplněním dotazníku souhlasil poprvé během průzkumu plný počet 31 studentů. Poslední průzkum ve 4. ročníku na zvolené střední škole proběhl dne 10.10.2012 od 13:30 do 14:15 hodin. Posledního průzkumu se zúčastnilo 27 studentů, jež všichni souhlasili s vyplněním dotazníku. Také průzkum ve 3. a 4. ročníku byl realizován ve školních učebnách. Všichni oslovení studenti byli seznámeni s důvody a okolnostmi, které se týkaly jim předloženého dotazníku. Byly také upozorněni na to, že vyplnění dotazníku není v žádném případě povinné a že to, když odmítnou z nějakého důvodu dotazník vyplnit, pro ně nebude mít žádné negativní následky. Před vyplněním dotazníku byli všichni oslovení studenti upozorněni také na to, aby si pečlivě přečetli instrukce k vyplnění dotazníku a byli i zdvořilým způsobem požádáni, aby pokud možno dotazník vyplnili pravdivě a zodpovědně.

Po nashromáždění všech 120 kusů vyplněných dotazníků jsem provedl jejich následné zpracování a vyhodnocení výsledků. Výsledky tohoto vyhodnocení jsou obsaženy v následující části předložené bakalářské práce.

3.4.2 Výsledky průzkumu a jejich interpretace

Tato část bakalářské práce obsahuje shrnutí výsledků, které byly získány pomocí dotazníkového šetření a následně pak tato část obsahuje také interpretaci výsledků dotazníkového šetření. Celkem se průzkumu zúčastnilo 120 studentů vybrané střední školy. Návratnost dotazníků byla stoprocentní, z čehož vyplývá, že výsledky průzkumu jsou zpracovány z celkového počtu 120 kusů dotazníků.

Pro lepší pochopitelnost, názornost a přehlednost jsem zvolil následující postup:

1. zobrazení a prezentaci výsledků dotazníkového šetření do tabulek

2. slovní interpretaci dosažených výsledků

Nyní následuje prezentace jednotlivých položek dotazníku, jenž jsou doplněné o mou interpretaci a sumarizaci výsledků, která pro mě z jednotlivých odpovědí respondentů vyplynula.

Prezentace jednotlivých odpovědí z dotazníku:

Položka dotazníku č. 1 **Jaké je Vaše pohlaví?**, položka dotazníku č. 2 **Jaký je Váš věk?**, a položka dotazníku č. 3 **Z jakého jste ročníku?**, nebyly v této sumarizaci prezentovány a ani interpretovány, jelikož se jednalo o položky informativního charakteru, které sloužily ke zjištění základních sociodemografických údajů o studentech. Položka dotazníku č. 16 **Měl/a jste někdy chuť na Vaší škole někoho uhodit?**, položka dotazníku č. 17 **Co Vás vedlo k tomu, že jste měl/a chuť někoho na Vaší střední škole uhodit?**, a položka dotazníku č. 18 **Uhodil/a jste či ublížil/a jste někdy někomu na Vaší střední škole?**, byly zařazeny do dotazníku ze zajímavosti, ze stejného důvodu byly také vyhodnoceny a interpretovány. Dotázaní studenti, kteří odpověděli záporně na položku dotazníku č. 10 **Stal/a jste se na Vaší střední škole někdy obětí agrese?**, neodpovídali následně na položku dotazníku č. 11 **Pokud jste se**

stal/a obětí agrese na Vaší střední škole, jakou měla podobu? Z tohoto důvodu je položka dotazníku č. 11 vyhodnocena z počtu 66 studentů, kteří na položku dotazníku č. 10 odpověděli kladně. Studenti, kteří odpověděli záporně na položku dotazníku č. 13 **Stal/a jste se někdy sám/sama agresorem?**, posléze neodpovídali na položky dotazníku č. 14 **Jakou podobu měla Vaše agrese?**, a č. 15 **Co Vás vedlo k této agresi?** Proto jsou výše uvedené položky dotazníku č. 14 a č. 15 vyhodnoceny z počtu 27 studentů, kteří na položku dotazníku č. 13 odpověděli kladně. Studenti byli na skutečnost ohledně položek dotazníku č. 13, č. 14 a č. 15 upozorněni při předložení dotazníku.

Položka dotazníku č. 4 **Setkal/a jste se na této střední škole někdy s agresí?**

Tabulka č. 2 Presentace položky dotazníku č. 4

Setkal/a jste se na této střední škole někdy s agresí?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Ano	78	65 %
Ne	42	35 %
Celkem	120	100 %

Z údajů, které jsou vidět v této tabulce, vyplývá skutečnost, že 65 % dotázaných studentů (78 studentů ze 120) se již setkala s agresí na jejich střední škole, což považuji za negativní zjištění, protože jsem se domníval, že daleko menší procento studentů se setkala s agresí na jejich střední škole.

Položka dotazníku č. 5 **Je dle Vašeho názoru na Vaší střední škole agresivita častá?**

Tabulka č. 3 Presentace položky dotazníku č. 5

Je dle Vašeho názoru na Vaší střední škole agresivita častá?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Ano	67	55,9 %
Spíše ne	13	10,8 %
Ne	40	33,3 %
Celkem	120	100 %

Z údajů, jenž jsou uvedené v této tabulce, vyplývá, že téměř 56 % (67 ze 120) studentů vybrané střední školy se domnívá, že agresivita je na jejich střední škole častým jevem. To znamená, že si to myslí více než polovina dotázaných studentů, což pro mě bylo opět zjištění poměrně negativní. Před provedením průzkumu jsem doufal, že velká většina studentů bude v dotazníku tvrdit, že agresivita není na jejich střední škole častým jevem.

Položka dotazníku č. 6 **Jak často se dle Vás agresivita na Vaší střední škole vyskytuje?**

Tabulka č. 4 Presentace položky dotazníku č. 6

Jak často se dle Vás agresivita na Vaší střední škole vyskytuje?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
1x za týden	50	41,6 %
2x za týden	53	44,2 %
Každý den	6	5 %
Max. 3x do měsíce	11	9,2 %
Celkem	120	100 %

Z údajů, které jsou uvedené v tabulce, vyplývá, že většina dotázaných studentů (44,2 % - 53 ze 120) si myslí, že agresivita se na jejich střední škole vyskytuje 2x do týdne, což je z hlediska předpokladů mého průzkumu sice pozitivní, ale jako skutečný stav věci to považuji spíše za negativní zjištění. Osobně jsem doufal, že agresivita se bude na vybrané střední škole vyskytovat méně často, doufal jsem ve výskyt agresivity na zvolené střední škole ve frekvenci maximálně třikrát do měsíce. Z tohoto důvodu považuji zjištěnou skutečnost za negativní.

Položka dotazníku č. 7 **Myslíte si, že na Vaší střední škole jsou agresivnější chlapci nebo dívky?**

Tabulka č. 5 Prezentace položky dotazníku č. 7

Myslíte si, že na Vaší střední škole jsou agresivnější chlapci nebo dívky?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Chlapci	93	77,5 %
Dívky	27	22,5 %
Celkem	120	100 %

Z údajů uvedených v tabulce vyplývá, že 77,5 % dotázaných studentů (93 ze 120) si myslí, že na jejich střední škole jsou agresivnější chlapci, což považuji za očekávaný výsledek tohoto průzkumu.

Položka dotazníku č. 8 **Setkal/a jste se na Vaší střední škole s agresivním chováním žáků vůči učitelům?**

Tabulka č. 6 Presentace položky dotazníku č. 8

Setkal/a jste se na Vaší střední škole s agresivním chováním žáků vůči učitelům?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Ano	8	6,7 %
Ne	112	93,3 %
Celkem	120	100 %

Z údajů uvedených v této tabulce vyplývá, že 93,3 % dotázaných studentů (112 ze 120) se nesetkalo na jejich škole s agresivním chováním žáků (studentů) vůči učitelům. Tuto skutečnost já osobně považuji za vcelku pozitivní.

Položka dotazníku č. 9 **Byl/a jste na Vaší střední škole někdy svědkem agresivity chlapců vůči dívkám?**

Tabulka č. 7 Presentace položky dotazníku č. 9

Byl/a jste na Vaší střední škole někdy svědkem agresivity chlapců vůči dívkám?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Ano	88	73,3 %
Ne	32	26,7 %
Celkem	120	100 %

Z údajů zaznamenaných v tabulce plyne, že 73,3 % studentů (88 ze 120) se stalo svědky agresivního chování chlapců vůči dívkám. Toto zjištění považuji za velmi negativní a také za odsouzeníhodné.

Položka dotazníku č. 10 **Stal/a jste se na Vaší střední škole někdy obětí agrese?**

Tabulka č. 8 Presentace položky dotazníku č. 10

Stal/a jste se na Vaší střední škole někdy obětí agrese?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Ano	66	55 %
Ne	54	45 %
Celkem	120	100 %

Z údajů uvedených v této tabulce vyplývá, že 55 % dotázaných studentů (66 ze 120) se na jejich střední škole stalo obětí agrese, což je dle mého názoru vcelku smutné a hlavně negativní zjištění. Domníval jsem se, že daleko menší počet studentů se stal obětí agrese na jejich střední škole.

Položka dotazníku č. 11 **Pokud jste se stal/a obětí agrese na Vaší střední škole, jakou měla podobu?**

Tabulka č. 9 Presentace položky dotazníku č. 11

Pokud jste se stal/a obětí agrese na Vaší střední škole, jakou měla podobu?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Verbální útok	16	24,2 %
Fyzický útok	47	71,2 %
Šikana	3	4,6 %
Celkem	66	100 %

Z údajů, které jsou patrné z tabulky, plyne, že 71,2 % studentů (47 ze 66) uvedlo, že pokud se stali obětí agrese na jejich střední škole, tak měla podobu fyzického útoku. Z hlediska potvrzení mnou vymezených předpokladů průzkumu je to skutečnost pozitivní, ale z morálního hlediska ji považuji za velmi zarážející

a alarmující. V žádném případě jsem nečekal, že tak velké procento studentů se stalo na jejich střední škole obětí fyzické agrese. Alarmující je také to, že 4,6 % studentů (3 ze 66) uvedlo, že se stali obětí šikany na jejich střední škole.

Položka dotazníku č. 12 **Stal/a jste se někdy na Vaší škole svědkem či obětí šikany?**

Tabulka č. 10 Presentace položky dotazníku č. 12

Stal/a jste se někdy na Vaší škole svědkem či obětí šikany?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Ano	3	2,5 %
Ne	117	97,5 %
Celkem	120	100 %

Z údajů zaznamenaných v tabulce vyplývá, že 2,5 % dotázaných studentů (3 ze 120) se stalo svědkem či obětí šikany. Toto zjištění považuji za negativní, protože mi to připadá jako poměrně nezanedbatelné číslo vzhledem k počtu dotázaných studentů.

Položka dotazníku č. 13 **Stal/a jste se někdy sám/sama agresorem?**

Tabulka č. 11 Presentace položky dotazníku č. 13

Stal/a jste se někdy sám/sama agresorem?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Ano	27	22,5 %
Ne	93	77,5 %
Celkem	120	100 %

Z údajů, které jsou obsaženy v tabulce, plyne, že 22,5 % dotázaných studentů (27 ze 120) se někdy stalo samo agresory. Toto číslo považuji za vcelku pozitivní, protože agresory se nestala ani čtvrtina dotázaných studentů.

Položka dotazníku č. 14 **Jakou podobu měla Vaše agrese?**

Tabulka č. 12 Prezentace položky dotazníku č. 14

Jakou podobu měla Vaše agrese?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Verbální útok	20	74 %
Fyzický útok	7	26 %
Šikana	0	0 %
Celkem	27	100 %

Jelikož na předešlou položku dotazníku č. 13 odpovědělo kladně pouze 27 studentů, je tato položka vyhodnocena z tohoto počtu 27 studentů.

Z údajů uvedených v tabulce lze vyvodit, že většina dotázaných studentů, kteří odpověděli kladně na předešlou položku dotazníku č. 13 - 74 % studentů (20 z 27) uvedla, že pokud se stali sami agresory, měla jejich agrese podobu verbálního útoku. Toto zjištění považuji za dobré, protože jsem čekal, že u daleko více studentů měla jejich agrese podobu fyzického útoku.

Položka dotazníku č. 15 **Co Vás vedlo k této agresi?**

Tabulka č. 13 Prezentace položky dotazníku č. 15

Co Vás vedlo k této agresi?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Útok jiné osoby	2	7,4 %
Frustrace	3	11,1 %
Negativní emoce	14	51,8 %
Dosažení cíle	7	26 %
Jiný důvod	1	3,7 %
Celkem	27	100 %

Také tato položka je vyhodnocena z počtu 27 studentů, kteří odpověděli kladně na položku dotazníku č. 13.

Z v tabulce uvedených údajů můžeme dospět k závěru, že nejčastějším důvodem, který vedl studenty vybrané střední školy k agresi, byly negativní emoce neboli špatná nálada. Tuto skutečnost uvedlo 51,8 % studentů (14 z 27), 26 % studentů (7 z 27) uvedlo, že je k agresi vedlo dosažení nějakého cíle, 11,1 % studentů (3 z 27) uvedlo, že byli k agresi vypuzeni frustrací. Pouze 3,7 % studentů (1 z 27) udalo jiný důvod puzení k agresi. Ten jeden student uvedl jako důvod agrese ten, že ji viděl v televizi.

Položka dotazníku č. 16 **Měl/a jste někdy chuť na Vaší škole někoho uhodit?**

Tabulka č. 14 Presentace položky dotazníku č. 16

Měl/a jste někdy chuť na Vaší škole někoho uhodit?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Ano	103	86 %
Ne	17	14 %
Celkem	120	100 %

Z údajů, které jsou uvedené v tabulce, se dá vyvodit závěr, že téměř 90 % oslovených studentů, konkrétně 86 % dotázaných studentů (103 ze 120), mělo někdy chuť někoho na jejich střední škole uhodit. Toto zjištění je pro mě poměrně zarážející, ale myslím si, že z něho nelze dělat nějaké velké závěry, protože někdy někoho uhodit měl chuť asi každý z nás. Navíc tato otázka byla do dotazníku vložena spíše ze zajímavosti, z tohoto důvodu byla také vyhodnocena a interpretována. Následně nebyla tato položka dotazníku ani zahrnuta do vyhodnocení platnosti či neplatnosti stanovených předpokladů průzkumu.

Položka dotazníku č. 17 **Co Vás vedlo k tomu, že jste měl/a chuť někoho na Vaší střední škole uhodit?**

Tabulka č. 15 Prezentace položky dotazníku č. 17

Co Vás vedlo k tomu, že jste měl/a chuť někoho na Vaší střední škole uhodit?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Útok jiné osoby	11	9,2 %
Frustrace	17	14,2 %
Negativní emoce	60	50 %
Dosažení cíle	29	24,1 %
Jiný důvod	3	2,5 %
Celkem	120	100 %

Z údajů, které jsou uvedeny v této tabulce, vyplývá, že vlastně celá jedna polovina dotázaných studentů vybrané střední školy – 50 % (60 ze 120) měla chuť někdy někoho na jejich střední škole uhodit, protože měli špatnou náladu, což je dle mého názoru poměrně očekávaný výsledek. Téměř jedna čtvrtina dotázaných studentů vybrané střední školy, konkrétně 24,1 % (29 ze 120) uvedla, že měli chuť někoho na jejich střední škole uhodit, protože chtěli dosáhnout nějakého svého cíle. O něco málo více, než 14 % dotázaných studentů vybrané střední školy (17 ze 120) mělo chuť někoho na jejich střední škole uhodit, protože byli něčím frustrováni a zhruba 9 % dotázaných studentů vybrané střední školy (11 ze 120) uvedlo, že chuť někoho uhodit na jejich střední škole v nich vyvolal předešlý útok jiné osoby. Pouze 2,5 % dotázaných studentů (3 ze 120) uvedlo jako důvod chuti někoho na jejich střední škole uhodit jiný důvod, a to konkrétně ten, že v nich tuto chuť někoho uhodit vyvolala agrese, jenž viděli předtím v televizi. I tato otázka byla do dotazníku vložena spíše pro zajímavost, ze stejného důvodu byla tudíž i vyhodnocena. Do ověření platnosti předpokladů zahrnuta nebyla.

Položka dotazníku č. 18 **Uhodil/a jste či ublížil/a jste někdy někomu na Vaší střední škole?**

Tabulka č. 16 Presentace položky dotazníku č. 18

Uhodil/a jste či ublížil/a jste někdy někomu na Vaší střední škole?	Počet odpovědí	Vyjádření v procentech
Ano	20	16,7 %
Ne	100	83,3 %
Celkem	120	100 %

Z údajů obsažených v tabulce vyplývá, že téměř 17 % oslovených studentů vybrané střední školy (20 ze 120) uvedlo, že někomu ublížili na jejich střední škole. Je to sice jen šestina dotázaných studentů, ale domníval jsem se, že počet studentů, který na jejich střední škole někomu ublížil, bude daleko nižší. Tudíž mě toto číslo dost zaskočilo. Také tato otázka byla součástí dotazníku ze zajímavosti a proto byla i z tohoto důvodu vyhodnocena. Otazníkem této položky dotazníku však zůstává, zda na ní studenti odpověděli pravdivě, protože byla asi nejvíce osobní a přímá ze všech položených otázek v tomto dotazníku.

3.4.3 Ověření předpokladů průzkumu

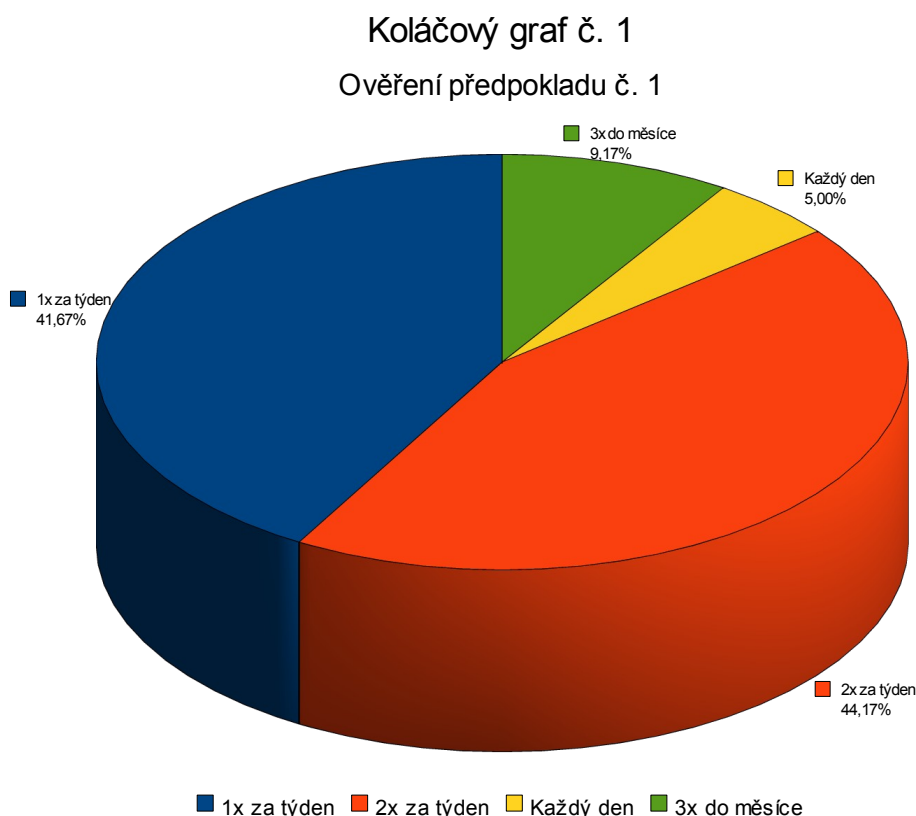
Předpoklad č. 1

Předpokládám, že se agresivita bude na vybrané střední škole dle studentů vyskytovat maximálně 2x do týdne.

Ověření platnosti předpokladu: Tento výše uvedený předpoklad byl ověřen podle mého názoru jako platný. Tohoto předpokladu se týkaly položky dotazníku č. 4, č. 5 a č. 6. Platnost tohoto předpokladu můžeme podložit zejména tím, že podle výsledků mého průzkumu, si 44,2 % (53 ze 120) dotázaných studentů myslí, že se agresivita vyskytuje na jejich střední škole 2x do týdne. Dokonce celých 65 % dotázaných studentů střední školy (78 ze 120) uvedlo, že se osobně setkali s agresí na jejich střední škole a téměř 56 % dotázaných studentů vybrané

střední školy (67 ze 120) se domnívá, že agresivita je na jejich střední škole poměrně častým jevem.

Koláčový graf č. 1 Presentace ověření předpokladu č. 1

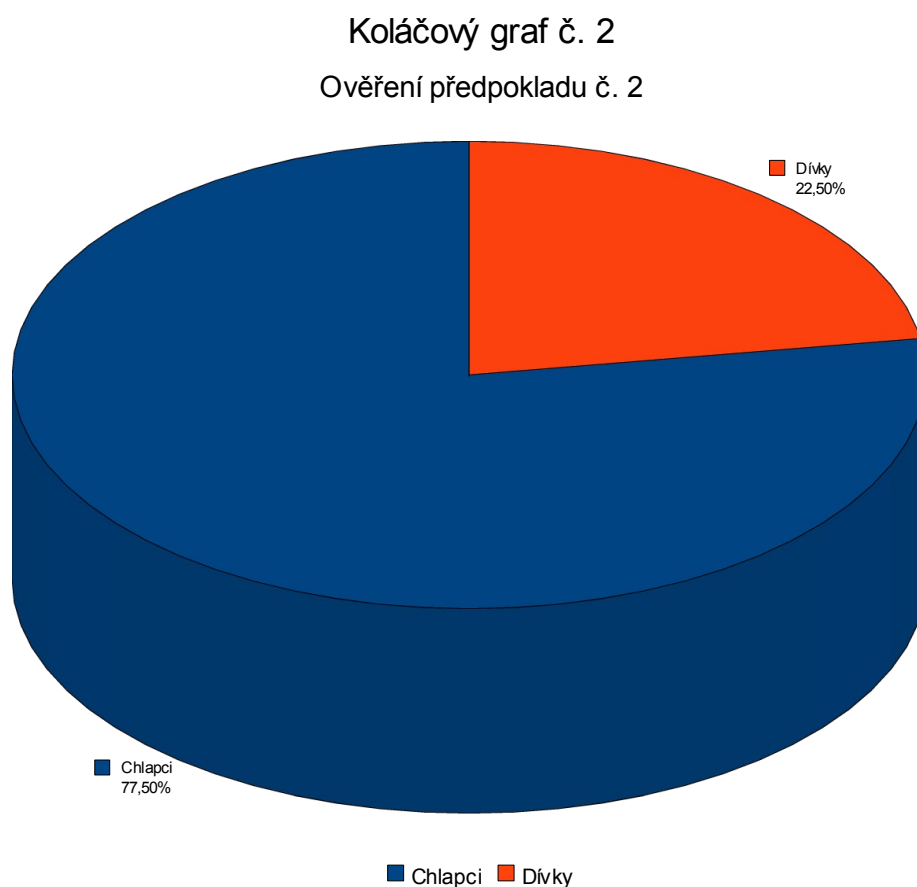
Předpoklad č. 2

Předpokládám, že hlavními iniciátory agresivity na vybrané střední škole budou podle studentů v nadpoloviční většině chlapci.

Ověření platnosti předpokladu: Také tento výše uvedený druhý předpoklad mého průzkumu byl podle mého názoru ověřen jako platný. Druhého předpokladu se týkaly položky dotazníku č. 7, č. 9 a částečně také položka dotazníku č. 8. Platnost tohoto předpokladu je možno podpořit a podepřít zejména tou skutečností, že 77,5 % dotázaných studentů vybrané střední školy (93 ze 120) se domnívá, že agresivnější jsou na jejich střední škole chlapci. To je tudíž ještě více, než nadpoloviční většina dotázaných studentů. Dokonce 73,3 %

dotázaných studentů vybrané střední školy (88 ze 120) se na jejich střední škole setkala s agresivitou chlapců vůči dívkám, což je sice podle mého názoru zavrženíhodné, ale jen to potvrzuje platnost výše uvedeného předpokladu č. 2. Sice pouze 6,7 % oslovených studentů (8 ze 120) se setkala s agresivitou žáků (studentů) vůči učitelům, což je velmi zajímavé zjištění, ale také i poměrně negativní.

Koláčový graf č. 2 Presentace ověření předpokladu č. 2

Předpoklad č. 3

Předpokládám, že více jak ze dvou třetin bude mít podle studentů agresivita podobu fyzického útoku.

Ověření platnosti předpokladu: Tento předpoklad byl podle mého názoru ověřen jako neplatný. Tohoto třetího předpokladu se týkaly položky dotazníku č. 10, č. 11, č. 12, č. 13 a č. 14. To, že byl tento předpoklad ověřen podle mého názoru jako neplatný, bych podpořil následujícím vysvětlením.

Pro potřeby ověření tohoto třetího předpokladu je třeba vzít v potaz nejen agrese a agresivitu, jenž byla spáchána na samotných studentech, jimž byl předložen dotazník, ale myslím si, že je potřeba zohlednit také to, že někteří dotázaní studenti se sami stali agresory, což uvedli také v jim předloženém dotazníku. Také jejich vykonaná agrese měla určitou podobu, kterou je nutné zahrnout do vyhodnocení ověření platnosti tohoto předpokladu. Z výše uvedených konstatování tudíž plyne, že je potřeba tyto údaje víceméně zprůměrovat.

Průzkumem bylo zjištěno, že 55 % dotázaných studentů (66 ze 120) se stalo na jejich střední škole obětí agrese. Dokonce 71,2 % z těchto 66 studentů, jenž se stali obětí agrese na jejich střední škole (47 ze 66) do dotazníku uvedlo, že se stali obětí agrese, jenž měla podobu fyzického útoku. Vcelku pozitivní skutečností je, že 95,4 % studentů (3 ze 66) uvedlo, že se nestali obětí šikany.

Z druhého úhlu pohledu, což znamená, když byli agresory sami studenti, je třeba zdůraznit, že celkem 22,5 % dotázaných studentů vybrané střední školy (27 ze 120) uvedlo, že se opravdu sami stali agresory. Zároveň však rovných 74 % studentů vybrané střední školy, jenž se stali agresory (20 z 27) v dotazníku uvedlo, že agrese, kterou takzvaně spáchali, měla podobu verbálního útoku.

Z výše uvedených informací jsem posléze vyvodil následující závěr. Počet studentů, na nichž byla spáchána agrese, byl 66 studentů a počet studentů, jež se sami stali agresory, byl 27. Tudíž celkový počet studentů, jež byli dotázáni ohledně na nich spáchané agrese a agrese, jež sami spáchali, byl pro potřeby vyhodnocení tohoto předpokladu stanoven na 93 studentů vybrané střední školy. Myslím si, že je tak potřeba zprůměrovat, že 74 % studentů, jenž se stali sami agresory, (20 z 27) uvedlo, že agrese, kterou spáchali, byla verbálního charakteru

a že pouze 26 % těchto studentů (7 z 27) spáchalo agresi fyzickou, s tím, že 71,2 % studentů, kteří se stali obětí agrese, (47 ze 66) uvedlo, že agrese, jejíž se stali obětí, měla podobu fyzického útoku. Také s těmito předchozími údaji musíme vzít v potaz i údaj, že 24,2 % těchto studentů vybrané střední školy (16 z 66) se stalo obětí verbálního útoku.

Z těchto výše uvedených údajů bych si dovolil vyvodit tvrzení, že o málo častější na vybrané střední škole je agrese fyzická. Skutečnost, že se setkali s fyzickou agresí, uvedlo v dotazníku celkem 54 studentů z 93 (ať již jimi samotnými spáchanou či že byli její obětí), což je 58 % z celkového počtu dotázaných studentů. Celkem 36 studentů z 93 v dotazníku uvedlo, že se setkali s agresí verbální (ať již jimi samotnými spáchanou či že byli její obětí), což je 38,7 % z celkového počtu 93 studentů. Pro doplnění, jen tři dotázaní studenti se setkali se šikanou, to znamená, 3,3 % z celkového počtu 93 studentů vybrané střední školy, kteří uvedli, že se na jejich střední škole setkali s agresí.

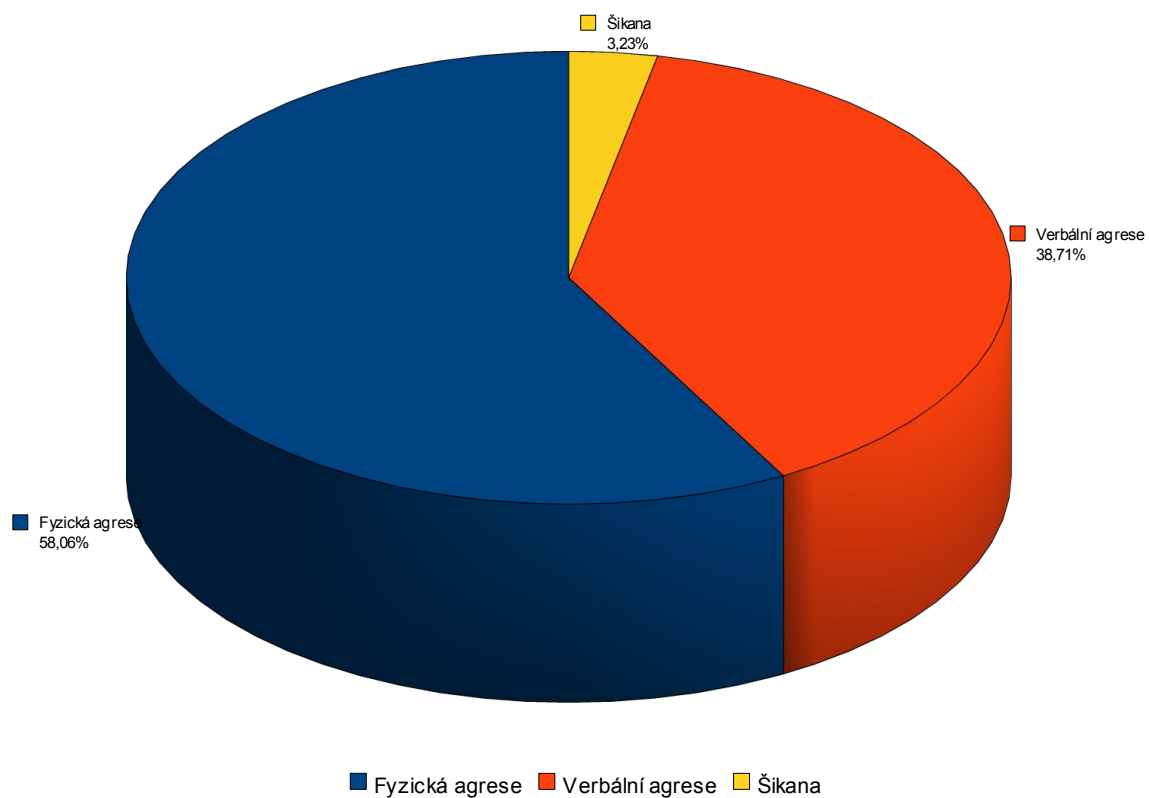
Z vyhodnocených údajů jsem dospěl k tomu, že 58 % studentů vybrané střední školy se setkalo s agresí fyzickou, což je o něco méně, než byl původní předpoklad minimálně dvoutřetinového výskytu fyzického typu agrese. Tudíž si dovolím tvrdit, že předpoklad č. 3 byl ověřen na základě výše uvedených informací jako **neplatný**.

Položky dotazníku č. 14, č. 15, č. 16, č. 17 a č. 18 byly vloženy do dotazníku z toho důvodu, že podle mého názoru vhodně doplňovaly předešlé položky dotazníku č. 10, č. 11, č. 12 a č. 13. Také jsem se rozhodl položky dotazníku č. 16, č. 17 a č. 18 vložit do dotazníku pro zajímavost.

Úvodní položky dotazníku č. 1, č. 2 a č. 3 byly do dotazníku vloženy především kvůli zjištění základních údajů o respondentech, což již bylo zmíněno při prezentování a interpretaci jednotlivých položek.

Koláčový graf č. 3 Presentace ověření předpokladu č. 3

Koláčový graf č. 3
Ověření předpokladu č. 3

4 ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce se zabývala analýzou problematiky agresivity na vybrané střední škole z pohledu samotných studentů střední školy. Jinými slovy se tato předložená bakalářská práce zabývala názory a postoji studentů vybrané střední školy na problematiku agresivity na jejich škole.

Cílem předložené bakalářské práce bylo zjistit a hlavně zhodnotit na zvoleném vzorku respondentů, jaké jsou jejich názory a postoje na problematiku agresivity na jejich střední škole. Pro dosažení tohoto cíle byla v teoretické části této bakalářské práce použita metoda rozboru, analýzy a prezentace odborných zdrojů, zabývajících se problematikou agrese a agresivity.

V praktické části předložené bakalářské práce byla jako metoda průzkumu použita kvantitativní strategie sběru dat, která byla založena na jednoduchém třídění a vyhodnocování dat. Zvolenou technikou sběru dat od respondentů byl dotazník. Jako respondenti průzkumu byli vybráni studenti prvního až čtvrtého ročníku střední školy (gymnázia) ve městě Česká Lípa.

Dotazník, pomocí kterého jsem zjišťoval názory a postoje studentů vybrané střední školy na problematiku agresivity na jejich střední škole, byl poměrně obsáhlý. Snažil jsem se do něho zahrnout různé aspekty týkající se problematiky agresivity studentů na střední škole, abych získal co nejcelistvější představu a přehled o tom, jak nahlíží studenti na výskyt agresivity na jejich střední škole.

Chtěl bych však v závěru této předložené bakalářské práce podotknout, že rozsah a zaměření práce je potřeba chápat jako nezbytný a prvotní vhled do problematiky agresivity studentů na střední škole, neboť výsledky průzkumu nám přinesly pouze orientační informace o samotném výskytu agresivity studentů na střední škole.

Nyní následuje ještě shrnutí důležitých výsledků mého průzkumu, a to je rozděleno z důvodu přehlednosti do několika menších částí. Toto rozdělení neodpovídá žádnému jinému rozdělení, které bylo použito v této bakalářské práci. Bylo zařazeno vyloženě z důvodu přehlednosti sumarizace výsledků, které byly získány mým průzkumem na výše uvedené střední škole.

Agresivita studentů na střední škole

Prostřednictvím studentům předloženého dotazníku jsem zjišťoval několik aspektů a informací, které se týkaly výskytu agresivity na vybrané střední škole.

Nejprve jsem zjišťoval, zda se vůbec studenti na jejich střední škole s agresí a agresivitou setkali. Na tuto otázku odpovědělo pozitivně, čili ano, 65 % dotázaných studentů.

Dalším bodem mého průzkumu bylo zjištění častosti výskytu agresivity na vybrané střední škole. Nejčastější odpovědí studentů byla frekvence výskytu agresivity 2x týdně, což uvedlo do dotazníku 44,2 % oslovených studentů.

Poměrně očekávaným způsobem dopadl další důležitý bod mého průzkumu, a to ten, který se týkal toho, zda jsou na vybrané střední škole agresivnější chlapci nebo dívky. Podle očekávání velká většina oslovených studentů – téměř 78 % uvedlo, že jednoznačně agresivnější na jejich střední škole jsou chlapci.

Zajímavým, ale zároveň také znepokojujícím zjištěním mého průzkumu bylo, že 6,7 % dotázaných studentů uvedlo, že se setkali dokonce s agresivitou žáků (studentů) vůči učitelům.

Za další pro mě znepokojující zjištění považuji také fakt, že 55 % oslovených studentů uvedlo, že se na jejich střední škole stali obětí agrese.

Musím přiznat, že jsem víceméně čekal, že cca 70 % studentů, jenž v dotazníku uvedli, že se stali obětí agrese na jejich střední škole, uvede, že měla tato agrese podobu fyzického útoku.

Za poněkud zarážející a zamyšleníhodné považuji zjištění, že 2,5 % dotázaných studentů se na jejich střední škole setkala s šikanou.

Zjištění, že 22,5 % dotázaných studentů uvedlo, že se stali sami agresory, mi přišlo jako vcelku pozitivní v poměru s celkovým počtem dotázaných studentů. Osobně jsem si myslel, že daleko větší procento studentů se stalo samo agresory.

74 % studentů, jenž se stali sami agresory, uvedlo, že měla jejich agrese podobu verbálního útoku, což považuji za zjištění vcelku pozitivní, protože je to

zcela jistě lepší, než kdyby takovéto procento oslovených studentů spáchalo agresi fyzickou.

Za otazník považuji určování příčiny, která studenty, jenž v dotazníku uvedli, že se stali sami agresory, k páchané agresi vedla. Lehce přes 50 % těchto studentů uvedlo, že důvodem jejich páchané agrese byla jejich špatná nálada. Poměrně nezanedbatelné množství těchto studentů – 26 % uvedlo, že agresi použili k dosažení nějakého svého osobního cíle. Domnívám se, že příčin, kvůli kterým studenti sami páchali agresi, je ještě daleko více, než nabízených možností odpovědí v dotazníku a jejich zjištění a jejich podrobnější rozbor by se mohl stát námětem příští odborné práce na toto téma.

Do jisté míry mě velmi zaskočilo zjištění, že 86 % dotázaných studentů v dotazníku uvedlo, že mělo někdy chuť někoho na jejich střední škole uhdít. Musím poznamenat, že jsem zdaleka nečekal, že tak velké procento dotázaných studentů uvede, že mělo někdy chuť někoho uhdít na jejich střední škole. Osobně jsem očekával, že tuto skutečnost uvede v dotazníku necelých 50 % oslovených studentů, protože jsem se domníval, že studenti nebudou na tuto otázku pravděpodobně odpovídat pravdivě.

Očekávaným způsobem dopadlo zjišťování skutečnosti, která se týká určení důvodu, proč měli studenti na jejich střední škole někdy někoho chuť uhdít. Téměř přesně podle očekávání 50 % studentů, jimž byl předložen dotazník, uvedlo, že hlavním důvodem toho, že měli někdy chuť někoho uhdít na jejich střední škole, byla jejich špatná nálada. Dále jsem si myslel, že druhým nejčastějším důvodem toho, že měli studenti na jejich střední škole někdy chuť někoho uhdít, bude dosažení nějakého jejich osobního cíle. Tato skutečnost se také potvrdila, protože tento fakt do dotazníku zaznamenalo 24,1 % oslovených studentů.

Návrh opatření:

Na základě zjištění a dat, které jsem získal díky mému průzkumu a díky této předložené bakalářské práci, bych si dovolil konstatovat, že je velice potřebné věnovat se tomu, abychom se snažili předcházet vzniku agresivního chování nejen u studentů středních škol, ale vlastně v celém školství. Domnívám se, že je velice

důležité porozumět studentům a žákům a jejich světu, to znamená, snažit se pochopit, co je vlastně k agresi a agresivnímu chování vede. Z toho plyne, že je nezbytné znát příčiny jejich agresivního chování.

Abychom mohli předcházet vzniku agresivního chování u studentů a žáků v celém českém školství, dovolil bych si navrhnout opatření, která by se týkala hlavně právě předcházení vzniku agresivity a agresivního chování u žáků a studentů. Za taková opatření bych považoval zejména preventivní aktivity pro studenty, vzdělávací kursy pro studenty a také nové typy volnočasových aktivit pro studenty. Za preventivní aktivity bych považoval zejména sportovní aktivity studentů, jenž by si sami povinně zvolili v rámci školního vzdělávání, protože sport, jak známo, agresivní chování ventiluje.

Za vzdělávací kursy pro studenty bych považoval především takové kursy, respektive vzdělávání studentů v tom, jak s agresi nakládat, jak s ní pracovat a hlavně to, jak ji potlačit. Myslím si, že tyto vzdělávací kursy pro studenty na téma agrese a agresivity by měly být co nejvíce zaměřeny na to, aby studenti uměli případnou vzniklou a v nich nahromaděnou agresi a agresivní chování nejen potlačit, ale aby ji uměli také ovládat a případně, aby ji nasměrovali tím správným směrem.

Za velice důležité z hlediska navržených opatření pro omezení výskytu agresivního chování na školách považuji také lepší naplnění volného času mladistvých a dospívajících. Zastávám názor, že právě ve svém volném čase se mladiství a dospívající nejvíce uchylují k agresivnímu chování, protože jsou v řadě případů ovlivněni svými vrstevníky, kteří je k agresivnímu chování takzvaně strhnou. Proto si myslím, že je třeba mladistvým a dospívajícím jejich volný čas vyplnit smysluplnými činnostmi (zájmovými aktivitami a činnostmi, sportem, dobrovolnickou činností), které budou předcházet nejen vzniku agresivního chování, ale i kriminalitě, kterou mladiství a dospívající také velmi často páchají.

Jako důležitou součást vzdělání pedagogických pracovníků a vychovatelů bych navrhoval ještě také to, aby i oni absolvovali vzdělávací kursy na téma agresivity a agresivního chování, kde by získávali zkušenosti s tím, jak agresivní chování studentů omezit, potlačit nebo nasměrovat žádoucím směrem. Zejména

by mohli získat zkušenost, která by jim mohla pomoci odhadnout budoucí chování agresivních studentů.

5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ČAPEK, Robert, 2008. *Odměny a tresty ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-1718-0.

Deník Referendum: Ministr Dobeš chce řešit rostoucí agresivitu dětí ve školách [online]. Aktualizováno 19.7.2010 [vid. 2013-04-29]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/4904-ministr-dobes-chce-resit-rostouci-agresivitu-deti-ve-skolach>

FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří, 2009. *Sociální patologie*. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-2781-3.

HLAVATÁ, Lucia, 2012. Agresivita. In: *Medixa.org* [online]. 18.3.2012 [vid. 2013-04-26]. Dostupné z: <http://cs.medixa.org/priznaky/agresivita>

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, ŽÁČKOVÁ, Hana, 2010. *Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině*. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-2697-7.

KOLÁŘ, Michal, 2005. *Bolest šikanování: cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-014-3.

KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra, et. al., 2001. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.

KREJČOVÁ, Lenka, 2011. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-3474-3.

LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana, 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 80-247-1284-9.

MARTÍNEK, Zdeněk, 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-2310-5.

PEŠOVÁ, Ilona, ŠAMALÍK, Miroslav, 2006. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 80-247-1216-4.

ROMÁNEK, Zdeněk, 2012. Agresivita dětí a šikana. In: *Petrin* [online]. Aktualizováno 1.12.2012 [vid. 2013-04-26]. Dostupné z: <http://www.zspetrin.cz/index.php/ucitelske-blogy/rndr-zdenek-romanek/136-agresivita-deti-a-sikana>

ŘÍČAN, Pavel, JANOŠOVÁ, Pavlína, 2010. *Jak na šikanu*. 1. vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-2991-6.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2013. Agresivita dětí. In: *AZRODINA.cz* [online]. [vid. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://www.azrodina.cz/1712-agresivita-deti>

VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4., rozšířené a přepracované vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.

VÝROST, Jozef, SLAMĚNÍK, Ivan, 2008. *Sociální psychologie*. 2., přepracované a rozšířené vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-1428-8.

6 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – prázdný dotazník, který byl předložen studentům vybrané střední školy ve městě Česká Lípa

Příloha č. 2 – vzorový kus vyplněného dotazníku, jenž byl předložen v rámci mého průzkumu studentům vybrané střední školy ve městě Česká Lípa

DOTAZNÍK

Vážení studenti a Vážené studentky.

Rád bych Vás touto cestou požádal o vyplnění krátkého dotazníku zabývajícího se problematikou agresivity na střední škole. Předložený dotazník je koncipován výhradně pro mé studijní účely a bude sloužit jako podklad pro zpracování průzkumné části mé bakalářské práce.

U následujících otázek prosím zakroužkujte Vámi zvolenou příslušnou odpověď, pouze u otázky týkající se Vašeho věku, prosím doplňte Váš věk a u otázek, kde je třeba doplnit jiný důvod, ho v případě, že uznáte takovouto odpověď jako pro Vás vhodnou, prosím také doplňte. Pokud odpovíte na otázky č. 10 a č. 13 záporně, neodpovídejte prosím na otázky č. 11, č. 14 a č. 15. Dotazník je anonymní, nevyplňujte prosím své jméno. Snažte se prosím odpovědět pravdivě.

Děkuji Vám za spolupráci

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) muž
- b) žena

2. Jaký je Váš věk?

3. Z jakého jste ročníku?

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.
- d) 4.

4. Setkal/a jste se na této střední škole někdy s agresí?

- a) ano
- b) ne

5. Je dle Vašeho názoru na Vaší střední škole agresivita častá?

- a) ano
- b) spíše ne
- c) ne

6. Jak často se dle Vás agresivita na Vaší střední škole vyskytuje?

- a) 1x za týden
- b) 2x za týden
- c) každý den
- d) maximálně 3x do měsíce

7. Myslíte si, že na Vaší střední škole jsou agresivnější chlapci nebo dívky?

- a) chlapci
- b) dívky

8. Setkal/a jste se na Vaší střední škole s agresivním chováním žáků vůči učitelům?

- a) ano
- b) ne

9. Byl/a jste na Vaší střední škole někdy svědkem agresivity chlapců vůči dívkám?

- a) ano
- b) ne

10. Stal/a jste se na Vaší střední škole někdy obětí agrese?

- a) ano
- b) ne

11. Pokud jste se stal/a obětí agrese na Vaší střední škole, jakou měla podobu?

- a) verbální útok
- b) fyzický útok
- c) šikana

12. Stal/a jste se někdy na Vaší škole svědkem či obětí šikany?

- a) ano
- b) ne

13. Stal/a jste se někdy sám/sama agresorem?

- a) ano
- b) ne

14. Jakou podobu měla Vaše agrese?

- a) verbální útok
- b) fyzický útok
- c) šikana

15. Co Vás vedlo k této agresii?

- a) útok jiné osoby
- b) frustrace (něco mě naštvalo)
- c) negativní emoce (špatná nálada)
- d) dosažení nějakého cíle
- e) jiný důvod - prosím uveďte jaký:.....

16. Měl/a jste někdy chuť na Vaší škole někoho uhodit?

- a) ano
- b) ne

17. Co Vás vedlo k tomu, že jste měl/a chuť někoho na Vaší střední škole uhodit?

- a) frustrace (něco mě naštvalo)
- b) negativní emoce (špatná nálada)
- c) agresivita druhé osoby (někoho jiného)
- d) jiný důvod - prosím uveďte jaký:.....

18. Uhodil/a jste či ublížil/a jste někdy někomu na Vaší střední škole?

- a) ano
- b) ne

DOTAZNÍK

Vážení studenti a Vážené studentky.

Rád bych Vás touto cestou požádal o vyplnění krátkého dotazníku zabývajícího se problematikou agresivity na střední škole. Předložený dotazník je koncipován výhradně pro mé studijní účely a bude sloužit jako podklad pro zpracování průzkumné části mé bakalářské práce.

U následujících otázek prosím zakroužkujte Vámi zvolenou příslušnou odpověď, pouze u otázky týkající se Vašeho věku, prosím doplňte Váš věk a u otázek, kde je třeba doplnit jiný důvod, ho v případě, že uznáte takovouto odpověď jako pro Vás vhodnou, prosím také doplňte. Pokud odpovíte na otázky č. 10 a č. 13 záporně, neodpovídejte prosím na otázky č. 11, č. 14 a č. 15. Dotazník je anonymní, nevyplňujte prosím své jméno. Snažte se prosím odpovědět pravdivě.

Děkuji Vám za spolupráci

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) muž
- ☒ b) žena

2. Jaký je Váš věk?

16

3. Z jakého jste ročníku?

- ☒ a) 1.
- b) 2.
- c) 3.
- d) 4.

4. Setkal/a jste se na této střední škole někdy s agresí?

- ☒ a) ano
- b) ne

5. Je dle Vašeho názoru na Vaší střední škole agresivita častá?

- ☒ a) ano
- b) spíše ne
- c) ne

6. Jak často se dle Vás agresivita na Vaší střední škole vyskytuje?

- a) 1x za týden
- ☒ b) 2x za týden
- c) každý den
- d) maximálně 3x do měsíce

7. Myslíte si, že na Vaší střední škole jsou agresivnější chlapci nebo dívky?

- ☒ a) chlapci
- b) dívky

8. Setkal/a jste se na Vaší střední škole s agresivním chováním žáků vůči učitelům?

- a) ano
- ☒ b) ne

9. Byl/a jste na Vaší střední škole někdy svědkem agresivity chlapců vůči dívkám?

- ☒ a) ano
- b) ne

10. Stal/a jste se na Vaší střední škole někdy obětí agrese?

- ☒ a) ano
- b) ne

11. Pokud jste se stal/a obětí agrese na Vaší střední škole, jakou měla podobu?

- a) verbální útok
- ☒ b) fyzický útok
- c) šikana

12. Stal/a jste se někdy na Vaší škole svědkem či obětí šikany?

- a) ano
- ☒ b) ne

13. Stal/a jste se někdy sám/sama agresorem?

- a) ano
- ☒ b) ne

14. Jakou podobu měla Vaše agrese?

- a) verbální útok
- b) fyzický útok
- c) šikana

15. Co Vás vedlo k této agresi?

- a) útok jiné osoby
- b) frustrace (něco mě naštvalo)
- c) negativní emoce (špatná nálada)
- d) dosažení nějakého cíle
- e) jiný důvod - prosím uveďte jaký:.....

16. Měl/a jste někdy chuť na Vaší škole někoho uhodit?

- ☒ a) ano
- b) ne

17. Co Vás vedlo k tomu, že jste měl/a chuť někoho na Vaší střední škole uhodit?

- a) frustrace (něco mě naštvalo)
- b) negativní emoce (špatná nálada)
- ☒ c) agresivita druhé osoby (někoho jiného)
- d) jiný důvod - prosím uveďte jaký:.....

18. Uhodil/a jste či ublížil/a jste někdy někomu na Vaší střední škole?

- a) ano
- ☒ b) ne